

Täysistunto

Maanantai 15.12.2025 klo 12.00—23.01

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 116/2025 vp

Lakialoite LA 17/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 29/2025 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.15 **Hanna-Leena Mattila kesk:** Arvoisa herra puhemies! Orpon—Purran hallituksen politiikkaa yhdistää yksi piirre yli muiden: säälimättömyys huonompiosaisia kohtaan. Kun valtiontaloutta tasapainotetaan, katse ei kohdistu vahvoihin harteisiin vaan niihin, joiden arki on jo valmiiksi selviytymistä. Tämä hallitus lyö lyötyä ja tekee sen tietoisesti.

Erityisen räikeä on perussuomalaisten rooli. Puolue, joka vaaleissa lupasi olla pienten ihmisten puolella ja puolustaa heikompia, on nyt mukana hallituksessa, joka vie pienituloisilta, lapsiperheiltä, sairailta ja työttömiltä. Vältelläkseen kritiikkiä ja katkeraa palautetta petetyistä lupauksista perussuomalaiset loihtivat silmänvääntelyistä ja muista kohuotsikoista savuverhoja. Keskustelu yritetään viedä sivuraiteille, jotta huomio ei kiinnittyisi siihen, että leikkauspolitiikka osuu kipeimmin juuri niihin ihmisiin, jotka heitä äänestivät ja joille he lupasivat turvaa. [Aino-Kaisa Pekonen: Juuri näin!]

Toimeentulotuen suojaosien poisto on tästä karu esimerkki. Vähäinenkin osa-aikatyö tehdään kannattamattomaksi, vaikka sama hallitus puhuu työntekoon kannustamisesta. Parinkymppin syntymäpäivälahja tai satunnainen työkeikka vähentää jatkossa suoraan toimeentulotukea. Tämä ei ole kannustamista, tämä on näpyyttämistä köyhälle siitä, että yrittä.

Perustoimeentulotuen alentamisesta ollaan tekemässä lähes automaattista rangaistusjärjestelmää. Sanktiot kiristyvät, harkinta vähenee, ja inhimillisyys katoaa. Ihmiset, joiden työkyky on heikko tai jotka kamppailevat terveysongelmien kanssa, ajetaan järjestelmässä eteenpäin uhalla, ei tuella. Hallitus tietää itsekkin, etteivät nämä toimet ratkaise työllistymisen esteitä, mutta siitä huolimatta se jatkaa. Lapsiperheiden kohdalla tämä politiikka on erityisen vastuutonta. Köyhyys kasvaa, ja yhä useampi lapsi maksaa hallituksen ideologisista valinnoista hinnan, joka näkyy koko elämän ajan. Kunnille sysätään lisää vastuuta ilman realistista rahoitusta, ja nuorten ongelmat jäävät pompoteltaviksi hallinnon tasolta toiselle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

Keskusta ei hyväksy tätä linjaa. Yhteiskunnan tehtävä ei ole kurittaa huono-osaisia vaan tukea heitä takaisin jaloilleen.

Edellä olevan johdosta esitämme lakiehdotuksen hylkäämistä ja seuraavien vastalauseen lausumaehdotusten hyväksymistä:

”1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa lakimuutoksen vaikutuksia lapsiperheköyhyyden kehitykseen ja ryhtyy viipymättä valmistelemaan tarvittavia muutoksia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi.”

”2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee vastalauseessa kuvatun mukaisen esityksen toimeentulotukilain muuttamiseksi.”

”3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa kuntien kykyä rahoittaa perustoimeentulotuen kustannuksia täysimääräisesti sekä siirron ohjausvaikutusta.”

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laine-Nousimaa, olkaa hyvä.

17.18 Hanna Laine-Nousimaa sd: Arvoisa herra puhemies! Orpon—Purran hallitus esittää toimeentulotukilakiin laajoja ja syviä heikennyksiä niin sanotun kokonaisuudistuksen nimissä. Todellisuudessa kyse ei ole kokonaisuudistuksesta, joka vahvistaisi ihmisten selviytymistä, vaan leikkauspaketista, joka osuu kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin. Perustoimeentulotuen perusosan alentaminen, suojaosan poisto, terveydenhuoltomenojen rajaaminen ja sanktioiden merkittävä kiristäminen eivät vähennä köyhyyttä tai riippuvuutta toimeentulotuesta. Ne lisäävät sitä.

Hallitus perustelee esitystään itsenäisen selviytymisen vahvistamisella. Tämä väite ei kestä tarkastelua. Kun sosiaaliturvaa on jo aiemmin leikattu rajusti, toimeentulotuki on yhä useammalle viimesijainen mutta välttämätön turva. Nyt hallitus leikkaa tästä viimeisestä turvaverkosta myös niiltä ihmisiltä, joilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia parantaa omaa toimeentuloaan esimerkiksi sairauksien, mielenterveysongelmien tai työkyvyn rajoitteiden vuoksi. Tämä ei ole kannustamista. Tämä on rankaisemista köyhyydestä.

Perustuslain 19 § turvaa jokaiselle oikeuden ihmisarvoisen elämän edellyttämään välttämättömään toimeentuloon. Kyse on ehdottomasta oikeudesta. Nyt esitetyt leikkaukset vaarantavat tämän oikeuden toteutumisen. On syytä muistaa, että Suomi on jo saanut kansainvälisiltä ihmisoikeuselimiltä huomautuksia perusturvan ja vähimmäisturvan riittämättömyydestä. Tässä tilanteessa hallitus vie Suomea entistä kauemmas ihmisoikeusvelvoitteistaan.

Perusosan tasoleikkaus on mekaaninen ja välinpitämätön. Se kohdistuu kaikkiin riippumatta elämäntilanteesta tai terveydestä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut, että jatkossa perusosa ei kattaisi ihmisarvoisen elämän edellytyksiä yhdessäkään arvioidussa perhetyyppissä. Tämä on vakava viesti, jota hallitus ei voi ohittaa.

Arvoisa herra puhemies! Erityisen huolestuttavaa on velvoitteiden ja sanktioiden kiristäminen. Esitys velvoittaa myös tosiasiallisesti työkyvyttömiä ilmoittautumaan työttömiksi työnhakijoiksi sanktion uhalla. Jos näin ei tapahdu, perusosaa voidaan leikata jopa 50 prosenttia. Tämä on kohtuutonta ja epäinhimillistä. Sanktiot eivät ratkaise ongelmia. Ne kasaavat niitä. Ne lisäävät syrjäytymistä, pahentavat terveysongelmia ja heikentävät lasten asemaa perheissä, joihin leikkaukset väistämättä ulottuvat.

Suojaosan poistaminen toimeentulotuesta vie viimeisenkin kannusteen tehdä lyhytaikaista tai osa-aikaista työtä. Jatkossa jokainen ansaittu euro vähennetään täysimääräisesti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

tuesta. Tämä on taloudellisesti järjetöntä ja inhimillisesti kylmää politiikkaa. Hallitus näyttää toistavan tietoisesti virheitä, joista on jo tutkimusnäyttöä.

Myös terveydenhuoltomenojen rajaaminen vain välttämättömiin menoihin on vakava virhe. Toimeentulotuen saajat sairastavat keskimääräistä enemmän ja käyttävät enemmän terveyspalveluja. Kun hoitoa ja lääkitystä rajataan, ongelmat pahenevat ja kustannukset siirtyvät myöhemmin raskaampiin ja kalliimpiin palveluihin.

Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys ei rakenna vastuullista sosiaaliturvaa. Se murentaa perusturvaa, lisää köyhyyttä ja siirtää ongelmia eteenpäin. Näistä syistä johtuen tätä lakiesitystä ei tulisi hyväksyä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

17.22 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa herra puhemies! Tuntuu jotenkin aivan kauhealta — välillä ihan tuntuu, että ei saa happea. Nämä hallituksen päätökset ovat niin epäoikeudenmukaisia, että minä en pysty ymmärtämään. Näistä hallituksen päätöksistähän hyötyvät hyvätuloiset ja suuryritykset. Heille tämä hallitus kyllä antaa rahaa, mutta samaan aikaan suomalaisilta lapsilta, vanhuksilta, vammaisilta ja nyt kaikista köyhimmiltä te leikkaatte.

Puhemies! Tekisi mieli kysyä, lupasitteko te tällaista politiikkaa ennen vaaleja. Ainakin perussuomalaisten puheenjohtaja, valtiovarainministeri Purra totesi, että pienituloisilta leikkaaminen ei käy. Pääministeri Orpo kokoomuksen puheenjohtajana ennen vaaleja totesi, ettei keneltäkään vaadita mahdolltomuuksia. Mutta nyt on tulossa historialliset leikkaukset, historialliset siksi, että kaikista heikoimmassa asemassa olevilta ihmisiltä, toimeentulotuen saajilta, ollaan leikkaamassa jopa puolet toimeentulotuen summasta.

Samaan aikaan viime viikonloppuna ja tällä viikolla on nähty todella arvoton näytelmä mediassa, ja täytyy todeta, että sen seuraaminen on ollut järkyttävää. Ehkä siitä kertoo sekin, että itselleni on tullut erittäin paljon palautetta, ei niinkään toimeentulotuesta tai niistä vanhusten digitaalisista laitteista kodeissa tai potkulaista, mutta tämä rasismi, mikä täällä eduskunnassa rehoittaa, on aiheuttanut ihmisissä nyt reaktion. Minä todella toivon, että pääministeri puuttuu tähän asiaan, koska ei voi olla niin, että me hyväksytään tässä talossa rassistinen käytös sillä varjolla, että sen alle jäävät nämä historiallisen hirveät leikkaukset, joita täällä tehdään ilman, että kukaan puolue kertoi ennen vaaleja, että tällaisia ollaan tekemässä. Eikä täällä ole yhtään ainoata perussuomalaisten kansanedustajaa tälläkään hetkellä puolustamassa tätä hallituksen esitystä. [Timo Suhonen: Ei yllätä!] — Ei yllätä, kokoomuslaisia sentään muutama.

Mutta, puhemies, tämä esitys on niin hirveä, että minä esitän, että nämä lakiehdotukset hylätään ja että hyväksytään vastalauseen 1 mukaiset neljä lausumaa, jotka löytyvät sieltä vastalauseesta. En niitä nyt käy läpi, sillä haluan antaa äänen tässä salissa myöskin niille ihmisille, jotka ovat tämän toimeentulotuen saajia tällä hetkellä — heidän äänensä tähän tässä salissa ei kuulu. Täällä aikaisemmissa asiakohdissa tänään kokoomuksen kansanedustaja arveli, että ei me täällä niinkään puhuta näiden ihmisten asioista vaan enemmänkin näitten järjestelmien puolesta. Se ei pidä paikkaansa. Me ollaan vasemmistoliiton eduskuntaryhmänä pyydetty ihmisiä kertomaan, miltä nämä toimeentulotuen leikkaukset tuntuvat. Minä, puhemies, luen muutamia viestejä, mitä ihmiset ovat lähettäneet. Minä toivon, että te kuuntelette, mitä nämä ihmiset ovat kertoneet, koska nämä ovat ihan semmoisia kertomuksia, jotka voisivat olla kenen tahansa meistä kirjoittamia. Me ei tiedetä ikinä, mitä elämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

tuo tullessaan ja minkälaisiin elämäntilanteisiin me joudutaan syystä tai toisesta, ja silloin voi käydä niin.

”Olen osatyökykyinen ja vakavan sairauden omaavan lapsen äiti. Suojaosan poisto, asumistuen lasku ja työttömyysturvan lapsikorotuksen poisto osuu jo moukarilla meihin. Siitä on taisteltu pinnalle. Sanottiin, ettei tämä vaikuta mihinkään, kun on toimeentulotuki. Se vaikuttaa kuitenkin, jos onnistuu tienaamaan töissä pikkupätkiä, niin voi toteuttaa vaikka ruokailun ulkona. Nyt jos tuen menettää seuraavalta kuulta tienatessaan vähän, niin menee miinukselle ja pitkään, koska toimeentulotuen osuus on noussut leikkausten vuoksi. Tulevat leikkaukset tuntuvat niin mustilta, etten enää jaks. Kaikki aktiivisuus uudelleenkuultautumisesta ja työllistymisestä vedetään vessasta alas.”

”Olen ollut jo pitempään toimeentulotuen varassa sairastuttuani. Minulla on elätettävänä lapsi, jolla on erityistarpeita. Minua kyllä aletaan kuntouttaa, mutta ilman perustoitmentulotuen turvaa, en tiedä miten selvitään. Tahdon kuntoutua, mutta mikäli en enää voi saada toimeentulotukea, jotta saan lääkkeitä ja kaiken tarvittavan, en voi kuntoutua. Tällöin on jatkettava työttömyyttä.”

”Itse olen monisairas, ja ikäni vuoksi en pääse eläkkeelle. Kukaan ei ota töihin, jopa kuntouttavaa työtä hakiessa sanottiin suoraan, etten pääse sinne, koska olen liian vanha. Olen myös pitkäaikaistyötön. Eli mihinkään en pääse ja mihinkään ei huolita, ja työvoimatoimistossa ei osata auttaa, eivätkä muutkaan tahot. Nyt nautin työmarkkinatukea, josta verojen jälkeen jää 595 euroa, asumistukea saan 264 euroa ja toimeentulotukea saan 270 euroa. Pakollisten maksujen jälkeen pärjään kaksi viikkoa rahoillani ja sen jälkeen olen nolilla kaksi viikkoa seuraavaan rahaan.”

Puhemies! Näistä viesteistä kuuluu, että kysymys on monisairaista, ikäihmisistä ja lapsiperheistä, ja toivon todella, että näiltä ihmisiltä me emme tässä salissa olisi viemässä sitä viimeistä turvaa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

17.29 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Hallitus lupasi sosiaaliturvaleikkausten yhteydessä, että toimeentulotuki ottaa kopin siten, ettei kohtuuttomia tilanteita pääse syntymään. Nyt hallitus on kuitenkin leikkaamassa tästä viimesijaisesta turvasta ja varmistaa sen, että kohtuuttomuuksia todella tulee syntymään. Esitys on julma joululahja lukuisille toimeentulotuen saajille, joita oli lokakuussa yli 141 000.

Hallituksen esityksellä jo ennestään pientä toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa jopa puoleen normaalista. Perusosan alentamista arvioidaan tehtävän vuodessa noin 150 000 kertaa. Perusosaa alennettaessa pitää selvitä 290 eurolla kuukausi kerrallaan ilman tietoa siitä, missä vaiheessa oma tilanne voi parantua. 290 euroa on todella pieni raha, kun sillä pitäisi kattaa muun muassa ruuat, vaatteet, itsehoitolääkkeitä, oma ja kodin puhdistus, bussikortit ja puhelinlaskut. Jos noin pienellä rahalla eläminen pitkittyy, se haittaa huomattavasti koko elämää, kun esimerkiksi rikki menneen tilalle ei voi ostaa uutta tai kun voi joutua valitsemaan lääkkeiden ja ruuan välillä.

Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa ei saisi tulla eteen tilannetta, jossa ihmiset joutuvat säästämään ruuasta ja näkemään suoranaista nälkää. Ihmisten hätä näkyy kasvaneissa ruokajonoissa, joissa joudutaan toteamaan, ettei apu riitä kaikille. Ruoka-avusta on tullut liian monelle välttämätön osa arjessa selviytymiseen, ja ruokajonoissa on nyt enemmän ensi kertaa ruokaa hakevia kuin aiemmin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

Arvoisa puhemies! Toimeentulotukeen tulossa olevat muutokset uhkaavatkin perustuslain 19 §:ää ja ihmisarvoisen elämän turvaa. Uhka tähän on olemassa etenkin haavoittuvassa asemassa olevien, kuten lasten, nuorten, vammaisten, mielenterveysongelmaisten ja iäkkäiden, osalta. Perusosan alentamista koskeva menettely ei sisällä riittäviä suojamekanismeja, jotta voitaisiin suojella perustuslain takaamaa ihmisarvoista elämää.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan asiantuntijakuulemisessa nousi esille, ettei toimeentulotuen perusosa kata jatkossa yhdenkään perhetyypin ihmisarvoisen elämän edellytyksiä — ei kata jatkossa yhdenkään perhetyypin ihmisarvoisen elämän edellytyksiä, suoraan asiantuntijoilta. Hallitus alentaa kaavamaisesti toimeentulotuen perusosaa, eikä leikkausten kohteeksi joutumiselta pysty välttymään. Kaavamainen leikkaus tulee koskemaan myös heitä, jotka eivät itse voi vaikuttaa tilanteeseensa esimerkiksi sairauden tai työkyvyttömyyden takia.

Toimeentulotuen perusosan tasoa leikattaisiin 18 vuotta täyttäneiden yksin asuvien henkilöiden ja vanhempansa luona asuvien 18 vuotta täyttäneiden osalta kolme prosenttia sekä muiden 18 vuotta täyttäneiden henkilöiden osalta noin kaksi prosenttia. Rahallisesti prosenttileikkaukset pienentävät yhden hengen kotitaloudessa kuukausituloja noin 18 eurolla ja yksinhuoltajilla noin 15 eurolla.

Yliedustettuina toimeentulotuessa on tällä hetkellä nuorten ikäryhmä 18—24-vuotiaat. Leikkaukset nuorten toimeentuloon heikentävät heidän mahdollisuuksiaan selviytyä itsenäisesti arjesta. Nuoruudessa rakennetaan pohjaa aikuisuudelle, ja siksi pitäisi olla selvää, että nuorten osallisuutta vahvistetaan kaikin mahdollisin keinoin. Arjessa pärjäämisen taitoja ei ylipäättään rakenneta sillä, että elää kädestä suuhun ja joutuu jatkuvasti olemaan huolissaan rahojen riittävyydestä. Toimeentulotuki ei nykyiselläänkään, saati sitten hallituksen muutosten jälkeen mahdollista esimerkiksi säästämisen harjoittelua, joka olisi tärkeä askel kestävän talousosaamisen rakentamisessa.

Arvoisa puhemies! Yhdeksi isoksi kysymysmerkiksi esityksessä jää opiskelijoiden tilanne, jos he joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen esimerkiksi kesällä opintojen ollessa tauolla. Velvoite hakea ja ottaa vastaan koko-aikatyötä koskisi siis myös opiskelijoita, vaikka se tarkoittaisi opintojen keskeyttämistä. Ei ole oikein vaatia opiskelijoilta opintojen keskeyttämistä toimeentulotuen varmistamiseksi. Tämä on epäreilua paitsi opiskelijan itsensä kannalta myös Suomen kasvua silmällä pitäen. Vaade opintojen keskeyttämisestä heikentää jatkossa osaavan työvoiman saamista, lisää koulutusresurssien hukkakäyttöä ja pitkittää tukien käyttöä, kun opiskelijan työllistymismahdollisuudet heikkenevät opintojen keskeyttämisen vuoksi.

Esitämmekin vastalauseessamme, että valtioneuvoston on seurattava ja arvioitava uudistuksen vaikutuksia muun muassa opiskelijoiden asemaan ja opintojen keskeytymiseen sekä tämän laajempia työmarkkinavaikutuksia.

Arvoisa puhemies! Kannatan tässä vaiheessa edustaja Pekosen esittämiä vastalauseen 1 mukaisia hylkäys- ja lausumaehdotuksia, ettei aika lopu kesken. Jatkan puheenvuoroa seuraavassa puheenvuorossa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

17.36 Markku Siponen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kyllä vähän itsekin hämmästelen ja harmittelen sitä, että kun nyt ovat käsittelyssä nämä toimeentulotuen leikkaukset, niin tä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

män salin oikea reuna on aivan tyhjä — aivan tyhjä. Ei yhtään perussuomalaisten kansanedustajaa ole täällä paikalla.

Tuossa päivällä, kun käytiin keskustelua liittyen näihin pienituloisiin, heikommassa asemassa oleviin ihmisiin, niin luin tuolta omalta kotipaikkakunnalta paikallislehden uutisen, jossa kerrottiin, että seurakunnan diakoniatyölle on tullut tänä vuonna joulun alla 20 prosenttia enemmän avustushakemuksia kuin aikaisempina vuosina. Siellä on toki joulun alla paljon köyhiä lapsiperheitä, joilla on taloudellisesti tiukkaa, mutta niin on myöskin monella lapsettomalla työikäisellä ja ikäihmisellä. Suunnilleen puolet hakemuksista oli lapsiperheiltä ja puolet muilta. Tässä uutisessa kerrottiin, että näissä avustushakemuksissa on näkynyt ihmisten talouden ja elämän tiukentuminen, sillä tukiin on tullut leikkauksia ja kiristyksiä. Niillä, joilla on ollut tiukkaa, on nyt vielä tiukempaa. Myös työssäkäyvien elämä on käynyt ahtaammaksi, varsinkin niille, jotka ovat tehneet pätkätoita, koska heiltä on hävinnyt näitä suojaosuuksia.

Tähän liittyen tietysti toivoisin, kun myös nämä toimeentulotuen leikkaukset ovat käsitelyssä, että myöskin niistä vastuun kantavista hallituspuolueista olisi täällä edustusta muistakin kuin kokoomuksesta. — Kiitoksia, että kokoomusedustajia kuitenkin on muutama täällä paikalla.

Arvoisa herra puhemies! Tosiaan tässä ehdotetaan muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia. Keskusta pitää sinällään tarkoituksenmukaisena sitä, että sosiaaliturvajärjestelmä kannustaa työntekoon ja ohjaa ihmisiä sopivien etuuksien ja niihin liittyvien palveluitten piiriin. Myös tavoite toimeentulotuen menojen hillitsemisestä, pitkäaikaisen toimeentulotuen käytön vähentämisestä ja sitä kautta julkisen talouden vahvistamisesta ovat kannatettavia.

Arvoisa puhemies! Tällä lakiehdotuksella on kuitenkin myös kielteisiä seurauksia. Suojaosien poisto heikentää vähäisen ja osa-aikaisen työn tekemisen kannusteita, leikkaukset heikentävät tukea käyttävien lapsiperheiden toimeentuloa ja kuntien rahoitusosuuden kasvattaminen lisää kuntakentän epävarmuutta. Tiukat ja useimmissa tapauksissa tinkimättömät tuensaajalle säädettävät vaatimukset ajavat työttömiksi työnhakijoiksi henkilöitä, joiden työkyky on terveydellisistä syistä heikko, ja työvoimaviranomaisten työmäärä lisääntyy enemmän kuin mihin lakiehdotuksessa on varauduttu. Näiltä osin tämä hallituksen esitys on ongelmallinen, ja näistä syistä keskusta vastustaa tai suhtautuu varauksellisesti osaan ehdotetuista muutoksista. Toimeentulotuen suojaosaa ei tulisi poistaa, ja toimeentulotuen alentamiseen johtavissa tilanteissa tulisi sallia enemmän tapauskohtaista harkintaa, jotta tuensaajien vaikeita henkilökohtaisia tilanteita voitaisiin huomioida inhimillisemmin.

Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksen mukaan osa-aikatyöstä saatavia vähäisiä, enintään 150 euron suuruisia työtuloja ei jatkossa voitaisi jättää huomioimatta toimeentulotuen laskelmassa. Keskusta näkee, että pienimuotoinenkin osa-aikainen työ on aina pystyttävä vastaanottamaan kannattavasti. Siksi keskusta on vastustanut aiemmin hallituksen tekemää työttömyysturvan ja yleisen asumistuen suojaosien poistamista ja vastustaa myös toimeentulotuen suojaosien poistamista. Keskustan näkemys on se, että vähäisenkin työssäkäynti tukee työelämätaitoa ja edistää arjen hallintaa.

Keskusta pitää erittäin tärkeänä, että ihmisiä ohjataan ja heitä autetaan hakemaan heille kuuluvia ensisijaisia etuuksia ja pyritään eroon toimeentulotukiriippuvuudesta. Samalla katsomme, että toimeentulotuen alentamiselle kirjatut ehdot ja niiden määräajat ovat liian ehdottomat, eivätkä ne salli riittävää tapauskohtaista kohtuullisuusharkintaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

Keskusta on myös erittäin huolissaan hallituksen toimista, jotka ovat johtaneet yhä useamman lapsiperheen tulotason merkittävään laskuun ja lisänneet köyhyydessä elävien lasten ja nuorten määrää merkittävästi. Köyhyys eriarvoistaa lapsia ja määrittää voimakkaasti ihmisen elämää. Se vaikuttaa laajasti ihmisen hyvinvointiin, sekä fyysiseen että henkiseen terveyteen. Lapsena koettu köyhyys voi vaikuttaa tutkimusten mukaan pitkälle ihmisen elämään ja mahdollisuuksiin aina aikuisuuteen asti.

Keskusta vastustaa lapsiperheisiin kohdistuvia leikkauksia ja peruisi myös toimeentulotukeen tehtävät lapsiin kohdistuvat leikkaukset. Keskusta suojaisi lapsiperheet toimeentulotukileikkauksilta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveystalouden rahoitukseen tekemien leikkausten ohella epäonnistunut työllisyyspolitiikka ja kyvyttömyys edistää kasvua ovat heikentäneet myös lasten ja nuorten vanhempien edellytyksiä työllistyä, mikä mahdollistaisi perheiden taloudellisen tilanteen kohentumisen ja vähentäisi tarvetta turvautua toimeentulotukeen viimesijaisena etuutena.

Arvoisa herra puhemies! Keskustan mielestä on välttämätöntä seurata lakimuutosten vaikutuksia, ja seurannassa on arvioitava, toteutuvatko lakimuutoksessa tavoitellut muutokset ja miten lakimuutosten taloudellisten vaikutusten arviointi on onnistunut. Hallituksella on oltava valmius tuoda tarvittaessa eduskunnalle lakimuutokset ongelmien korjaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Mattilan aiemmin täällä tekemää esitystä lakiehdotuksen hylkäämisestä vastalauseen 2 mukaisesti sekä siihen liittyviä lausumia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Merinen, olkaa hyvä.

17.43 Ville Merinen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä oli varmaan sitten kuitenkin sovelialokunnan se tämän syksyn raskain laki tehdä, ja se aiheutti ehkä sitten kuitenkin meille eniten päävaivaa ja ihmettelyä.

Yleisenä ajatuksena, ennen kuin menen noihin pointseihin: onko loputon kiristäminen ratkaisu tähän ihmisten osallistamiseen työelämään tai talouden parantamiseen? Tuntuu, että osa näistä ihmisistä ei tule välttämättä pääsemään töihin tai kuntoutumaan, vaikka kiristettäisiin kuinka paljon. Jotenkin se unohtuu tässä, kun näitä lakeja tehdään, että ei se loputon rahan leikkaaminen tule enää johtamaan mihinkään. Siinä on varmasti joku piste, minkä jälkeen se aiheuttaa enää vain harmia ja pahaa tähän yhteiskuntaan.

Toinen asia, mikä on ehkä nyt tullut mieleen ihan viime päivinä: En tiedä, oletteko te saaneet näitä, mutta minä olen saanut ihan hirveästi ihmisiltä sähköpostiin ja sometileille viestejä, missä pyydetään rahaa jouluksi, että voitko antaa rahaa, jotta saisi jouluruokaa. Näitä tulee tällä hetkellä aivan valtavan paljon verrattuna entiseen. Siis olen tietysti aina saanut näitä, kun on isot sometilit, mutta nyt tuntuu, että niitä tulee ihan älyttömästi, ja ne eivät ole mitään massapostituksia, vaan ne on osoitettu ihan nimellä ja kirjoitettu, että voitko sinä antaa meidän perheelle rahaa, että saataisiin jouluruokaa. Se on jotenkin tosi outoa ja harmittavaa ja kuvaa ehkä meidän yhteiskunnan valtavan isoa ongelmaa, mikä on tullut nyt viime aikoina. Tämä laki ei sitä millään tavalla paranna.

Mutta keskeisiä asioita vielä: Uudistus lisää velvoitteita, muun muassa työttömäksi ilmoittautuminen, kokoaikatyön haku myös osatyökykyisillä ja opiskelevilla, ja mahdollistaa perusosan leikkauksen 50 prosentilla, vaikka monella ei ole tosiasiallisia edellytyksiä täyttää velvoitteita. Meidän vastalauseen mukaan perusosa ei kattaisi enää yhdessäkään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

perhetyypissä ihmisarvoisen elämän viitebudjettia, mikä asettuu ristiriitaan perustuslain 19 §:n ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Nämä sanktiot kohdistuvat usein mielenterveys- ja elämäntilanteongelmien kanssa kamppaileville ja voivat johtaa niin sanottuun tuplasanktioon, eli työttömyysturvan katkeamiseen ja toimeentulon leikkaukseen, ja lisäksi syrjäytymistä, asunnottomuutta ja lapsiperheköyhyyttä.

Suojaosan poisto tarkoittaa, että jokainen ansaittu euro vähennetään täysimääräisesti toimeentulotuesta. Lyhytkestoinen tai osa-aikainen työ nähdään käytännössä negatiivisena, vaikka monilla ei ole mahdollisuutta kokoaikatyöhön. Terveystuomien rajoittaminen välttämättömiin uhkaa kasvattaa terveyseroja, koska toimeentulotuen saajat sairastavat jo valmiiksi enemmän ja tarvitsevat paljon julkisia palveluita.

Meidän vastalause esittää lakien hylkäämistä ja neljää lausumaa, joissa vaadimme muun muassa alentamismenettelyn ja kohtuusharkinnan seuranta, Kelalle riittäviä resursseja, vaikutusten arviointia köyhyyteen, lapsiperheköyhyyteen, syrjäytymiseen ja asunnottomuuteen, sekä opiskelijoiden aseman ja opintojen keskeytymisen vaikutusten seuranta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kymäläinen, poissa. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

17.47 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Esityksen keskeinen ehdotus on, että toimeentulotuen hakijalle säädetään aiempaa vahvempi velvoite hakea ensisijaisia etuuksia ja työnhakijoiden määrä kasvaa tätä kautta. On selvitetty, että kuukausitasolla työnhakijoiden määrä kasvaa noin 16 000:lla ja vuositasolla noin 44 000 henkilöllä, niin että isosta siirtymästä on kyse. Silloin työnhakuprosessiin, sinne työllisyyspalveluihin, siirtyy semmoisia henkilöitä, jotka eivät ole ensisijaisesti työtä hakemassa vaan ovat siitä jatkamassa joihinkin sosiaalipalveluihin.

Helsingin työllisyysalue kritisoi tätä, kuten kuulumme, ja korosti: ”Resurssien käytön ja vaikuttavuuden kannalta ei ole tarkoituksenmukaista tarjota palveluprosessin mukaista palvelua asiakkaille, joilla on niin merkittäviä työ- ja toimintakyvyn puutteita, etteivät he ole työllisyyspalveluiden tai monialaisen työllisyyttä edistävän yhteistyön keinoin tuettavissa töihin tai koulutukseen.” Kuntien toteuttamien työllisyyspalveluiden ensisijaisen tehtävän tulisi olla työllisyyden edistäminen, mutta esitetty muutos pakottaisi jälleen kuntia ohjaamaan rajallisia resursseja toimiin, jotka eivät tuota työllisyysvaikutuksia. Tämä oli se peruste, jossa puhuttiin myös siitä, mitä aiemmin tuolla sanoin, että 25—30 prosenttia työllisyyspalveluiden asiakkaista on sellaisia, jotka pitää saada työmarkkinoille, koska se joukko pitää kuntouttavan työtoiminnan, sosiaalisen kuntoutuksen tai muun vastaavan avulla yrittää saada työmarkkinakuntoiseksi.

Sitten tähän liittyy isoja sanktioita. Jos henkilö ei hae tätä ensisijaista etuutta, niin hänen osaltaan voidaan 50 prosentilla alentaa ensisijaista turvaa, mikä tarkoittaa todella isoa lukua. Jos puhutaan, että keskimäärin etuus on noin 590 euroa kuukaudessa, niin siitä otetaan puolet pois. Se on aika kova sanktio siitä, ettei hae. Nämä luvut ovat niin järkyttävän isoja. Sitten, kun siirtyy sinne työvoimapalveluiden asiakkaaksi ja siellä sitten ensimmäisestä menettelytavasta tulee sanktio, joka tarkoittaa työttömyysturvassa heti seitsemän päivän karenssia, ja sitten toisesta tulee jo pitempi. Ja jos sitten taas joutuu hakemaan toimeentulotukea, sitä leikataan 20:llä tai 40 prosentilla. Tämä ketju on tämmöinen tuplakierto ja tuplarangaistus siitä, että henkilö ei toimi aina oikein. Ja sitten kun tiedetään, että näitten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

henkilöitten ensisijainen tarve ei ole työllisyyspalveluissa vaan siellä on esimerkiksi elämänhallintaan, päihteiden käyttöön, mielenterveyteen liittyviä ongelmia, niin näiden asiakasryhmien ongelmia ei pystytä yleensä ratkaisemaan työllisyyspalveluissa, vaan ne ovat ensisijaisesti hyvinvointialueitten vastuulla. Tämä liittyy siihen, mitä aiemmin puhuin myöskin, että hyvinvointialueilla tässä pitää olla iso vastuu.

Sitten näistä sanktioista. Kun täällä on erilaisia selvityksiä tehty, niin ensimmäinen huomautus yleensä korjaa toimenpiteet, ja sen vuoksi tämä ensimmäisestä rikkeestä jo heti tuleva sanktio on kohtuuton. Ja tuplarangaistus sitten kierrossa on vielä jatkossa. Resurssista tuossa jo puhuin. Sitten täällä tapahtuu semmoinen iso muutos, joka liittyy tähän, että kuntien rahoitusosuus tulee kasvamaan, kun 18—24-vuotiaita siirretään suoraan kunnille ja kunnat maksavat niitten toimeentulotuen menoista sata prosenttia. Se tarkoittaa, että kuntien menot tulevat kasvamaan. Tässä siirtovaiheessa ne korvataan, mutta jatkossa tämä tulee olemaan hankalaa, ja se viive on siinä noin kaksi vuotta, kun näitä siirtyy. Eli meillä on paljon tällaisia ongelmakohtia tässä, jotka vaikeuttavat, ja työllisyyspalveluissa tehdään sellaisia asioita, jotka eivät edistä työllistymistä, mutta toivottavasti asiakkaille pystytään tarjoamaan sellaisia palveluita, että he pystyvät sitten aikanaan työmarkkinoille. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaarisalo, olkaa hyvä.

17.53 Riitta Kaarisalo sd: Arvoisa herra puhemies! Suomessa eletään tällä hetkellä masatyöttömyyden keskellä. Sadattuhannet tavalliset suomalaiset ja tavalliset perheet kokevat tällä hetkellä todellista hätää, sillä työtä ei ole ja ensisijaisia etuisuuksia on leikattu. Näitä leikkauksia hallitus on puolustanut toteamalla, että onhan ihmisten turvana viimesijainen turva, toimeentulotuki. Tätä taustaa vasten on suorastaan hävytöntä, että nyt on päätetty leikata siitäkin. Siis samaan aikaan, kun hallitus keventää yhteiskunnan kaikkein hyväosaisimpien verotusta, se heikentää kaikkein kurjimmissa asemassa olevien ihmisten asemaa entisestään. Tämä on arvovalinta, jota en kerta kaikkiaan voi hyväksyä, sillä nyt käsiteltävänä oleva laki on puhdas leikkauslaki, jolla hallitus tavoittelee 70 miljoonan euron säästöjä.

Kun Orpon hallituksen ensimmäistä budjettiesitystä käsiteltiin valtiovarainvaliokunnassa, Sixten Korkman totesi varsin selvästi, että vaikka taloutta on tasapainotettava, ei ole mikään pakko toistaa 90-luvun laman virheitä ja lisätä lapsiperheköyhyyttä, mutta juuri niin Orpon hallitus on kaudellaan tehnyt. Viimesijaisen toimeentuloturvan heikennys iskee ennen kaikkea lapsiin ja nuoriin. Samaa aikaan, kun hallituspuolueen edustajat ilvehtivät sosiaalisessa mediassa, kyselyt tuovat esille selvästi, että monessa perheessä lapset toivovat, että olisi edes ruokaa tai että saisi oman deodorantin. Edes leipäjonoissa ei enää riitä jaettavaa. Minun on pakko kysyä: miten tällainen sallitaan Suomessa?

Todettakoon myös se, että yksikään perussuomalaisten kansanedustaja ei tällä hetkellä ole tätä keskustelua tässä salissa käymässä.

Arvoisa puhemies! Mielestäni täysin kestäväntöntä on se, että toimeentulotukea leikataan suomalaisilta, jotka eivät pysty vaikuttamaan omaan tilanteeseensa. Esitys ei huomioi toimeentulotukea saavien ihmisten tosiasiallisia mahdollisuuksia täyttää asetettuja velvoitteita eikä yksilöllisiä elämäntilanteita. Ihmisen, joka ei lääkärin arvion mukaan kykene tekemään töitä, on ilmoitauduttava työnhakijaksi tai toimeentulotuki leikkaantuu jopa puolella.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

Kun me keskustelemme työnteon kannusteista, unohtuu usein se tosiasia, että toimeentulotuelle joudutaan juuri niissä tilanteissa, kun mikään muu ei elämässä enää kannattele. Massatyöttömyyden aikana, kun työllisyysalueilla ei ole nykyiseen tarpeeseen nähden riittävästi työkaluja eikä rahaa — saati hyvinvointialueilla kykyä tarjota tarvittavia palveluja — on järjetöntä työntää työnhakijoiksi ihmisiä, joilla tosiasiallista työkykyä ei ole. Ja kun puhutaan työnteon kannusteista, uudessa lakiesityksessä toimeentulotuen 150 euron suojaosa poistetaan. Se tarkoittaa, että osatyökykyinen ei voisi tienata työllä yhtään mitään. On pakko kysyä, miten ihmeessä tämä kannustaisi ihmisiä tekemään mitään työtä.

Mielestäni kaikkein härskeintä on se, että jos kotona asuva 18-vuotias saa esimerkiksi joululahjaksi 20 euroa rahaa, se leikataan pois perheen toimeentulotuesta. Onko tällä mitään tekemistä valtiontalouden tasapainottamisen kanssa? Mielestäni ei ole.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

17.57 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Orpon hallitus ehdottaa toimeentulotukeen useita heikennyksiä niin sanotun kokonaisuudistuksen nimissä. Perustoimeentulotuen perusosan tason yleinen alentaminen, perustoimeentulotukeen vaikuttavien muiden kuin perusosaan sisältyvien terveydenhuoltomenojen rajoittaminen välttämättömiin menoihin ja perustoimeentulotuella korvattavien asumismenojen määrittelyn muuttaminen ja sanktioluonteisten leikkausten merkittävä kiristäminen sekä 150 euron suojaosan poisto 18 vuotta täyttäneiltä.

Arvoisa herra puhemies! Tässä on kyllä todella kova leikkauslista. Esityksen mukaan uudistuksen tavoitteena on muun muassa vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä ja vähentää pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta. Kuitenkin esitetyt muutokset lisäävät köyhyyttä, heikentävät pienimuotoisen työn tekemisen kannusteita sekä uhkaavat johtaa kohtuuttomiin seurauksiin esimerkiksi terveysongelmista kärsivien ja syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden kohdalla. Kun hallituksen tekemiä sosiaaliturvapäätöksiä tarkastellaan kokonaisuutena, ne edelleen kasvattavat toimeentulotuen tarvetta ja siten myös lisäävät pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta. Kuten hallituksen esityksessä on todettu, toimeentulotuen saajat kuuluvat pienituloisimpien ja huono-osaisimpien väestöryhmien joukkoon.

Arvoisa herra puhemies! Esityksessä toimeentulotuen sanktioita kiristettäisiin siten, että Kela voisi alentaa toimeentulotuen perusosaa tietyin edellytyksin peräti 50 prosentilla, kun nykyisin käytössä olevat sanktiot ovat 20 ja 40 prosenttia. Toimeentulotuen sanktiot kohdistuvat usein henkilöihin, joilla on elämänhallinnan ja terveyden haasteita. Kannustamisen sijasta sanktiot voivat johtaa ongelmien kasautumiseen, palveluista katoamiseen ja avun viivästymiseen sekä syrjäytymiseen.

Arvoisa herra puhemies! On järkyttävää, että viimesijaisestakin tuesta hallitus on valmis leikkaamaan ja rankasti. Tämän vuoksi tämä esitys tulisi ehdottomasti hylätä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

17.59 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Piti tänään katsoa uudestaan ministeri Sanni Grahn-Laasosen vastaus viime kyselytunnilla tähän toimeentulotukileikkaukseen, koska niin pöyristyttäviä ovat nämä hallituksen edustajien vastaukset siihen, miksi näin julma leikkaus ylipäätään tehdään. Tosiaan tätä leikkausta perustellaan sillä, että ihmiset

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

pääsisivät pois ensisijaisesti työhön, ja sitten perustellaan, että he pääsisivät osallisuuteen tässä yhteiskunnassa. Sen jälkeen perustellaan, että heidän pitäisi päästä työttömyysturvan piiriin, jolloin se asema on parempi, ja että pitäisi päästä työllisyyttä edistävien palveluiden piiriin. No, tämän päätöksen yhteydessä ei ole puhuttu paljoakaan siitä, että Orpon hallitus leikkaa myös työllisyyden rahoituksesta, eli ne työllisyyspalvelut myös kunnissa heikkenevät merkittäväällä tavalla. Jotenkin tuntuu, että hallituksen edustajat ja hallituspuolueiden edustajat elävät tosi kaukana siitä todellisuudesta, missä monet hyvin pienituloiset ihmiset tällä hetkellä elävät.

Mutta kaikkein julminta tämä leikkaus on lasten näkökulmasta. Luin tänään vielä sitten kertaalleen lapsiasiavaltuutetun hyvin perusteellisen lausunnon, ja tämä on todella pysäyttävä monella tavalla. Ensinnäkin tämä toimeentulotuen leikkaus heikentää entisestään nimenomaan yksinhuoltajaperheiden taloutta. Huomionarvoista on myös se, että sosiaaliturvaleikkausten yhteisvaikutusten arviointi on tehty vasta jälkikäteen, kun nämä merkittävimmät sosiaaliturvaleikkaukset on tehty. Tämä tuntuu erityisen järkyttävältä tilanteesta, jos puhutaan ihmisistä, jotka kuuluvat suomalaisen yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin.

Lisäksi tämä leikkaus on julma, sillä meillä on valtava määrä tutkimusta siitä, kuinka nimenomaan tällaiset sosiaaliturvaleikkaukset lisäävät kuormittavuutta todella paljon, ja niiden merkitys erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien lasten elämään. Eli pitäisi muistaa se, että kun tällaisia leikkauksia tehdään, ne eivät koske vain niitä aikuisia, vaan ne koskevat myös niitä lapsia, jotka näissä perheissä elävät. Lapsiasiavaltuutetun lausunnossa sanotaan: ”Suomalaisessa kohorttitutkimuksessa voitiin aukottomasti osoittaa, että lapsiperheen käytettävissä olevien tulojen vähentyminen muodostaa merkittävän riskin lapsen mielenterveydelle lisäämällä aikuisten kokemaa stressiä ja aiheuttamalla negatiivisia muutoksia vanhempien mielenterveyteen, vanhempien väliseen suhteeseen ja vanhemmuuteen. Vaikutukset olivat pitkäaikaisia ja ylisukupolvisia.”

Nimenomaan tuntuu, että tämä päätös on erityisen julma, kun meillä on vahvaa tutkimusnäyttöä siitä, mihin tällaiset leikkaukset todellisuudessa johtavat. Näissä eduskuntakeskusteluissa on usein viitattu 90-luvun laman politiikan seurauksiin, mutta näillä tutkimustuloksilla ei tunnu olevan mitään merkitystä siihen, että silti tehdään yhä julkempia leikkauksia. Tämä toimeentulotuen leikkaus on kokoluokassaan aivan siis todella järkyttävä, ja olisin itse toivonut, että myös julkisessa keskustelussa tätä olisi paljon enemmän käsitelty.

Lapsiasiavaltuutetun lausunnossa todetaan myös: ”Lapsiperheiden taloudellisen turvan heikentäminen on lyhytnäköistä tilanteesta, jossa työttömyys lisääntyy, syntyvyys laskee rajusti, lasten ja nuorten mielenterveys järkkyy, nuorten syrjäytymistä halutaan ehkäistä ja rikollisuutta vähentää.” On näitten kaikkien tavoitteidenkin näkökulmasta täysin ristiriitaista, että tässä tilanteesta leikataan toimeentulotukea.

Sitten tämä lapsiasiavaltuutetun lausunto päättyi tosi painaviin sanoihin, kun täällä todetaan näin: ”Tapahtui työllistymistä tai ei, lapset eivät kuitenkaan milloinkaan ole syyllisiä heidän vanhempiensa vaikeaan elämäntilanteeseen, eikä heidän hyvinvointiaan tulisi tarkoituksellisesti heikentää vanhemmista johtuvista syistä.” Tämä on todella hurja lausunto, ja en tiedä, ovatko hallituspuolueiden edustajat sen todella lukeneet, jos pystyvät seisomaan tämän päätöksen takana. Perussuomalaisia ei tunnu lainkaan kiinnostavan, sillä heitä ei täällä salissa taaskaan näy, eikä näkynyt viimeksikään, kun tätä toimeentulotuen leikkausta käsiteltiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

Luen nyt muutaman kokemustarinan, joita vasemmistoliitto tosiaan on saanut: ”Olen ollut yli kaksi vuotta sairaalomalla. Vaikka on usean lääkärin työkyvyttömyyslausunto, aina Varma ja Kela hylkäävät kuntoutustukihakemukseni ja eläkehakemuksen. En ole työkykyinen. Ainoa tulo on toimeentulotuki. Jos siitä vielä leikataan, en tiedä, mitä teen. Olen väliinputoja ja byrokratian rattaissa. Joudun varmaan muuttamaan eläkkeellä olevien vanhempien luokse asumaan, vaikka olen yli 50-vuotias. Tämä on todella katastrofaalinen tilanne. Mielelläni tekisin töitä, mutta työkykyni ei sitä mahdollista. Miksi minua ei päästetä kuntoutustuelle tai eläkkeelle? Olen ollut töissä koko aiemman ikäni. Kaikki hoidot on kohdallani kokeiltu, ja lääkäreillä ei ole ehdottaa mitään uutta. Tilanne on toivoton.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

18.06 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Ajattelen, että tämä esitys on yksi hallituksen haitallisimmista esityksistä, jolla tulee olemaan pitkät ja syvälliset vaikutukset yhteiskuntaan, sillä tämä leikkaus osuu kaikista pienituloisimpiin suomalaisiin.

Arvoisa puhemies! Erityisen törkeä tämä esitys on tilanteessa, jossa samaan aikaan annetaan suuria veronkevennyksiä suurituloisille suomalaisille. Ei siis ole lainkaan uskottavaa, että tämä toimeentulotuen leikkaus, pienituloisimmilta leikkaus, olisi pakko tehdä taloudellisista syistä, jos samaan aikaan on varaa antaa paljon suurempiakin veronkevennyksiä suurituloisille.

Arvoisa puhemies! Puhuin tästä asiasta laajemmin jo ykköskäsittelyssä, joten käytän nyt puheenvuoroni siihen, että luen ihmisten tarinoita:

”Olen pitkäaikaistyötön ja joudun hakemaan toimeentulotukea joka kuukausi. En työlisty, koska ikää on jo 56 vuotta. Lisäksi olen monisairas. Nytkään ei tulot riitä ruokaan koko kuukaudeksi. Syön yleensä vain kaurapuuroa loppukuun. Miten jatkossa, jos vielä tukea pienennetään? Elämänhalu alkaa olla lopussa.”

”On jo nyt vaikeaa, enkä voisi kuvitella vähemmällä tulevani toimeen. Aina yksi kuukausi kerrallaan eletään, enkä haluaisi nyt enemmän murheita elämään. Voin sanoa, että leikkaukset vaikuttavat mielenterveyteeni negatiivisesti.”

”Olen vaikeasti työllistytvä mielenterveyskuntoutuja ja autismikirjon koululaisen yksinhuoltaja. Toimeentulotuki tuntuu yleensä riittävältä tammikuussa, ja vuoden edetessä alkaa tuntua riittämättömältä. Joulut ovat vaikeaa aikaa. Kolmen prosentin leikkaus vastaa sitä, että tilanne on tammikuussa valmiiksi loppuvuoden kaltainen, mutta sitä en uskalla ajatellakaan, miltä se loppuvuosi sitten tuntuu.”

”Teen satunnaisia keikkoja kokemusasiantuntijana. Ansiot yleensä mahtuvat toimeentulotuen ansiotulovähennykseen, vaikka Kela usein yrittääkin keksiä tekosyitä jättää se huomioimatta. Ansiotulovähennyksen poistolla menisi se vähäkin järki tehdä tuollaisia hommia, joilla harva työllistyy kokopäiväisesti, mutta yhteiskunnallisesti on merkittävää ja itselleni lisää osallisuuden kokemuksia.”

”Olen itse työkyvytön työtön ja olen elänyt jo seitsemän vuotta toimeentulotuella. Tiedän omakohtaisesti, että toimeentulotuki ei ole mikään helppo tie vaan viimesijainen turvaverkko, joka mahdollistaa selviytymisen arjessa. Kun hallitus leikkaa jo valmiiksi niukasta perusosasta ja poistaa suojaosan, se ei vähennä kenenkään köyhyyttä. Se syventää sitä. Sanktioiden kiristäminen tuntuu erityisen kohtuuttomalta meille, jotka olemme täysin riippuvaisia tästä tuesta. Jo nyt jokainen euro menee asumiseen, lääkkeisiin ja ruokaan. Kun tästä viedään vielä lisää, ollaan tilanteessa, jossa ihmiset joutuvat valitsemaan, syö-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

vätkö vai maksavatko laskunsa. Toimeentulotuen pitäisi olla turva niille, jotka eivät syystä tai toisesta voi elättää itseään. Nyt siitä ollaan tekemässä rangaistusta. Köyhyys ei katoa sanktioimalla. Se vain lisää epätoivoa ja syrjäytymistä.”

”Elän pienellä kuntoutustuella fyysisen sairauden vuoksi. Toiveita kuntoutumisesta työkykyiseksi ei ole vielä näköpiirissä. Kuntoutumiseeni tarvitsen kodin läheltä palveluja ja hyviä liikenneyhteyksiä, kuten fysioterapiaa, apteekkia, kauppaa ja terveyskeskusta. Halvempaa asuntoa läheltä ei ole saatavilla. Jo nyt julkinen liikenne on aivan liian kallista. Se pitää jo nyt maksaa perusosasta. Osa välttämättömistä lääkkeistä ei kuulu perusturvaan, kuten välttämättömät vitamiinit, joita tarvitsen lopun elämäni. Keliakiksen keliakiakorvaus ei riitä kattamaan ruokamenoja. Jo kolmen prosentin leikkaus vie mahdollisuuteni toipua työkykyiseksi entistä heikommiksi. En näe tässä mitään järkeä. Olen 58-vuotias korkeasti koulutettu nainen, joka on menettänyt jo työnsä työkyvyn menetyksen vuoksi. Halitus vie vielä toivonkin.”

”Tunnen lähipiirissä ihmisen, jolla on osa-aikatyö ja Kelan työmarkkinatuki. Toimeentulotukea ei saa, vaikka tarve olisi. Saamisen esteenä on ränsistynyt perintötalo pienellä tontilla, jota ei kukaan osta. Ilman ulkopuolista tukea ja apua hänen elämänsä olisi erittäin vaikeaa. Itse autan häntä viemällä ruokaa, kun ruuanteko on mulle rakas harrastus. Hän ei ole yksin. Leikkaukset lisäävät ihmisten ahdinkoa koko ajan lisää. Leikkaukset suistavat yhden sukupolven köyhyyteen, josta ei nousta. Itsemurhat, masennus, erilaiset sairaudet lisääntyvät leikkausten lieveilmiönä. Itse näen oman vanhuuden pelottavana tulevaisuutena. Toivottavasti lähden saappaat jalassa.”

Arvoisa puhemies! Nämä tarinat, joita olemme kansalaisilta saaneet — kiitos niistä — kertovat siitä, millaista elämä köyhänä Suomessa on, ja ne kertovat siitä, että toimeentulotuella ei nykyisinkään leveästi eellä. Ja ne kertovat siitä, että ihmiset ovat todella huolissaan ja peloissaan siitä, miten heidän arkensa näiden nyt käsiteltävien leikkausten jälkeen järjestyy. Näistä tarinoista heijastuu se, että ihmiset eivät vapaaehtoisesti ole toimeentulotuella. Hyvin monella on erilaisia terveydellisiä haasteita.

Arvoisa puhemies! On täysin perusteltu tavoite se, että pitkäaikainen toimeentulotuen tarve saataisiin tässä maassa vähenemään. Olen siitä aivan samaa mieltä. Mutta se, että sitä tehdään leikkaamalla ja lisäämällä sanktioita tilanteessa, jossa työpaikkoja ei ole, tilanteessa, jossa ihmiset ovat työkyvyttömiä, tilanteessa, jossa palveluita ei useinkaan ole saatavilla, tuntuu täysin kohtuuttomalta ja nurinkuriselta ja toimimattomalta politiikalta.

Arvoisa puhemies! Toivon todellakin, että tämä lakiesitys hylätään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kari.

18.13 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Halusin itsekkin käyttää tästä aiheesta puheenvuoron. Tutustuin tähän lakiesitykseen ja myös asiantuntijoiden lausuntoihin, ja täytyy sanoa, että näin entisenä pitkäaikaistyöttömien ja vajaakuntoisten ihmisten työkeskuksen vetäjänä luettava oli suorastaan järkytys. En yhtään ihmettele tässä kollegoiden puheenvuorojen taustaa siitä, että täältä salista puuttuu näiden lakien kannattajia hurjan paljon. On hyvä ottaa vastaan tämä totuus, joka myös täältä salista ja ennen kaikkea tämän lakiesityksen sisällöstä tulee esiin. Kyse on kuitenkin toimeentulotuen mekaanisesta leikkauksesta ilman, että tuensaajalla olisi vaikkapa terveydellisistä syistä itsellään mitään mahdollisuutta vaikuttaa oman elämänsä suuntaan. Toimeentulotukea, joka lähtökohtaisesti on jo viimesijainen sosiaaliturvan tukimuoto, leikataan mekaanisesti, suojaosa pois-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

tetaan ja toimeentulotuen erilaisia sanktiojärjestelmiä lisätään ja niitä entisestään kiristetään.

Tässä edustaja Merinen aikaisemmin kysyi, että kai on olemassa joku saturaatiopiste, joku piste, jossa leikkausten jälkeen jää vain pelkkä leikkaus ilman minkäänlaista aktivointia, ilman minkäänlaista hyötyä, pelkkä mekaaninen euron leikkaus ilman mitään saavutettavaa hyötyä, ja voin sanoa, että kyllä näin on. Oman työkokemukseni mukaan, kun työskentelin toistakymmentä vuotta pitkäaikaistyöttömien — aikuisten, nuorten ja vähän vanhempienkin ihmisten — kanssa, niin omankin työn yhteydessä näin, että ei se sosiaalipolitiikan oppitunneilla opittu ajattelutapa siitä viimesijaisesta tuesta, jolla yritetään pitää ihmisiä yhteiskunnan osana, välttää syrjäytymistä, tukea mahdollisuuksia päästä koulutukseen, kuntoutua, tervehtyä ja päästä yhteiskuntaan täysivaltaisena ihmisenä takaisin kiinni, ole mikään utopia, vaan se on yksi sosiaalityön keskeisistä muodoista. Ja kun luki hallituksen esityksen ja asiantuntijoiden lausunnot, niin suorastaan järkytys on ajatella omia kollegoja, jotka tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömien ihmisten kanssa tekevät töitä. Millaisesta ihmiskuvasta tämä hallituksen esitys kertoo? Se on suorastaan murheellista.

Valtiovarainministeri Purra: ”Pienituloisilta leikkaaminen ei meille käy.” Näyttää käyvän. Ja pääministeri Orpo: ”Keneltäkään ei vaadita kohtuuttomia.” Nyt vaaditaan. Vaaditaan varsinkin, kun samaan aikaan yhteiskunnan kaikkein hyvätuloisimmille, erityisen hyvätuloisille ihmisille, jaetaan avokätisiä veronkevennyksiä, ja näiltä ihmisiltä, joilla valmiiksi ei ole juuri mitään, otetaan sekin vähä vielä pois.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pekonen.

18.16 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan toimeentulotuesta on muutaman kerran keskusteltu täällä salissa tämän syksyn aikana, samoin kuin on puhuttu niistä lukuisista muista sosiaaliturvaan tehdyistä heikennyksistä, joita hallitus tällä kaudella tekee. Kun erityisesti salin vasemmalta laidalta on näitä hallituksen toimia kritisoitu, niin me ollaan saatu vastauksia, joissa on todettu, että taloustilanne on vakava ja kaikki keinot pitää käyttää ja meidän on pakko leikata ja joudutaan tekemään ikäviäkin päätöksiä. Tänäkin taisi ehkä valtiovarainministeri Purra todeta, että joudutaan tekemään ikäviäkin päätöksiä. Mutta en minä tiedä, kenestä nämä päätökset ovat ikäviä. Eivät varmaan ministereistä tai hallituspuolueiden kansanedustajista, kun kerran teette näitä. Nämähän ovat selvästi arvovalintoja.

Teidän politiikkanne seurauksena hyötyvät suuryritykset ja hyvätuloiset. Menkääpä OmaVeroon katsomaan, miltä teidän veroprosenttinne näyttää ensi vuonna, arvoisat kollegat. Kyllä se niin vaan on, että teidän veroprosenttinne ensi vuodelle tippuu. Ihan omasta puolestani totean, että minä en olisi tarvinnut näitä veronkevennyksiä. Minä olisin voinut maksaa veroja kansanedustajan palkkiosta enemmän. Ja sitten siihen joku irvileuka salin oikealta laidalta totesi, että kyllä sinne Valtiokonttorin kassaan voi sitä rahaa sitten lahjoittaa, jos ei sitä tarvitse. Mutta ei se ihan niin mene, kun minä en sitten taas kannata tällaista hyväntekeväisyysyhteiskuntaa, vaan minä kannatan hyvinvointivaltiota, jossa verot maksetaan maksukyvyyn mukaan.

Puhemies! Minä ajattelen, että meidän palkkiosta, jonka tästä työstä saamme, voi maksaa veroja maksukyvyyn mukaan, ja en olisi itse ainakaan tarvinnut veronkevennyksiä. Sen sijaan näille ihmisille, joilta tässä esityksessä nyt ollaan leikkaamassa, jokainen euro ihan takuulla merkitsee.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

Puhemies! Luen vielä muutaman näistä vasemmistoliiton eduskuntaryhmälle tulleista tarinoista ihmisiltä, jotka ovat toimeentulotuen saajia, joiden ääni tässä salissa ei kuulu: ”Asumistukeni on pienentynyt noin 120 euroa. Olen osatyökyvyttömyyseläkkeellä, mutta en oikeasti ole edes osaksi työkykyinen. Koko eläkettä en kuitenkaan saa. Nykyään on kaikki menot mietittävä tarkkaan. Kaikki on kallista. Kaiken mahdollisen pyrin ostamaan käytettynä. Ruokaostokset pitää tehdä halvimmasta päästä kaikki mahdolliset alennukset hyödyntäen. Terveellistä ruokaa ei ole varaa ostaa. Jatkuva pennin venytys on masentavaa ja stressaavaa.”

”Opiskelen kuntoutustuella ja myös toimeentulotuen avulla nuoriso- ja yhteisöohjaajaksi. Valmistun pian ammattiin, jossa ei työpaikkoja tule olemaan tarjolla järjestöiltä tehtyjen leikkausten ja työpaikkojen suuren vähenemisen takia. Tulevaisuus pelottaa paljon. Valmistuessani pitäisi olla iloinen ja odottaa tulevaa ja unelma-ammattinsa tekemistä. Sen sijaan tulevaisuus tuntuu tällä hetkellä vain pelottavalta ja tyhjältä. Leikkaukset vaikuttavat nuoriin ja heidän hyvinvointiinsa mutta yhtä lailla myös heidän kanssaan työskenteleviin ihmisiin, joista hyvin moni tulee päätyämään työttömäksi, kuten todennäköisesti minäkin, ja pakon edessä toimeentulotuen asiakkaaksi, eikä toimeentulotuki enää riitä kattamaan yksin elävän kuluja. Haluaisin vain tehdä työtä, johon olen kouluttautunut, ja tulla tekemälläni työllä toimeen.”

”Tämä vaikuttaa ihan kaikkeen. Kaikki leikkaukset, mitä on tehty, ovat osuneet juuri minuun ja minun teini-ikäisen lapseni talouteen. En pysty ostamaan lapselle uusia vaatteita, kun hän kasvaa. Ruoka pitää jakaa päiville ja elää hyvin säästeliäästi. Tämä tarkoittaa nälkää meidän perheessä. Olen työssäkäyvä. Leikkaukset ovat vieneet noin 800 euroa pois meidän budjetista.”

”Toimeentulotuki riittää nytkin juuri ja juuri elämiseen. Saan sitä työmarkkinatuen lisäksi. Olen työkyvytön, ja pelottaa mahdolliset karenssit.”

”Ahdistus, pelko ja stressi nousevat taivasiin. Kamppailen jo nyt sen suhteen, miten aina kuukauden pärjään, kun vuokran ja laskujen jälkeen toimeentulotukea jää noin 200 euroa kuukaudessa. Asun yksin, olen pitkäaikaistyötön, vakavista mielenterveysongelmista kärsivä, ei kumppania, ei perhettä, ei ystäviä — ei ketään, jolta tukea ja apua saisi. Pelottaa. Mitään ylimääräistä ei voi hankkia. Joka sentti pitää laskea, mitä saa ruuaksi.”

Puhemies! Viimeinen: ”Asunto uhkaa lähteä alta. Ainoa vaihtoehto on myydä autoni pois vuokratien maksamiseksi, mutta silloin olen liikuntavaivojeni takia loukussa asunnossani.”

Näistä tarinoista, joita me vasemmistoliiton eduskuntaryhmän edustajat ollaan nyt luetu täällä salissa, kyllä todella käy ilmi, että nämä ovat niitä meidän yhteiskunnan kaikista heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. Ja vielä kerran sanon, että tämä on hallituksen arvovalinta, että kun taloutta tasapainotetaan, niin millä tavalla se tehdään. Tämä tapa, jonka tämä hallitus on valinnut, ei ole oikeudenmukainen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

18.23 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Jatkan edellisessä puheenvuorossa kesken jäänyttä puheenvuoroani.

Hallituksen esityksessä tehtäisiin myös muutos terveydenhuoltomenojen arviointiin, ja muina terveystukimenoina voitaisiin jatkossa huomioida vain välttämättömät terveystukimenot, mikä rajaa toimeentulotukiasiakkaiden tarpeelliseksi arvioitujen hoidon toteutumisen mah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

dollisuuksia. Muutos on huolestuttava, sillä harkintavalta pitäisi olla lääkitystä koskeissa asioissa lääkärillä. Emme tiedä kunnolla, miten muutos tulisi vaikuttamaan, koska esityksen arviot ovat tältäkin osin puutteelliset. Muutos tulee kuitenkin lisäämään jo entisestäänkin isoja terveyseroja eri väestöryhmien välillä etenkin, jos toimeentulotuen asiakkailta jää saamatta sellainen lääkitys, jonka lääkäri on katsonut tarpeelliseksi.

Arvoisa puhemies! Sinänsä on hyvä, että ensisijaisten etuuksien hakemiseen etsitään keinoja, jottei toimeentulotuesta muodostuisi pitkäkestoista turvaa, jos henkilöllä olisi mahdollisuus muihinkin tukiin. Valitettavasti toimeentulotukeen tehtävät muutokset eivät todellisuudessa auta ensisijaisten etuuksien hakemisessa. Sen sijaan ne aiheuttavat ongelmia ja lisäävät köyhyyttä. Esitys on ongelmallinen erityisesti sellaisten tosiasiallisesti työkyvyttömiä osalta, joilla ei kuitenkaan ole oikeutta työkyvyttömyysetuuksiin mutta jotka silti joutuisivat jatkossa ilmoittautumaan työttömiksi työnhakijoiksi, ettei toimeentulotuen perusosaa leikattaisi 50 prosentilla.

Tutkimusten mukaan jo nykyisin toimeentulotuella olevat siirtyvät ensisijaisille etuuksille muutamassa kuukaudessa — siis ongelma, jota yritetään ratkaista rajujen sanktioiden kautta, ei olekaan niin suuri kuin hallitus antaa ymmärtää. On myös huomioitava, että toimeentulotuen saajilla on usein matala koulutus ja muitakin työllistymisen esteitä, joihin pitäisi ensisijaisesti puuttua, eikä pitäisi käyttää pelkkää keppiä, kun työllistyminen ei tosiasiallisesti ole mahdollista ennen muunlaisia interventioita ja tukea. Vaikka työhaluja olisikin, monella on vaikeuksia löytää omaa toimintakykyä vastaavaa työtä. Tähän tarvitaan asennemuutosta myös työnantajilta.

Arvoisa puhemies! Kannan huolta myös Kelan työntekijöistä, jotka joutuvat tekemään päätöksiä tuen alentamisesta ilman kokonaisvaltaista tietoa asiakkaiden tilanteesta. Perusosan alentamisia arvioidaan tehtäviksi vuodessa 150 000. Perusosan alentaminen ei ole tavanomaista etuuskäsittelyä vaan edellyttää myös toisenlaista, sosiaalista harkintaa. Kelan ratkaisutyö perustuu kirjallisiin tietoihin, ja sosiaalialan ammattilaisten rooli on vähäinen, mikä lisää riskiä kaavamaisista päätöksistä. Perälautasäännös ei tuota riittävää suojaa ihmisarvoisen elämänturvan vaarantavien tilanteiden varalta, vaan alentamista pitäisi aina edeltää henkilökohtainen tapaaminen. Ilman henkilökohtaista tapaamista tehtävä viimeisijaisen turvan alentamisharkinta on myös poikkeuksellinen kansainvälisessä käytännössä. Tämä ei tietenkään ole Kelan työntekijöiden vika, vaan vika on kohtuuttomassa lainsäädännössä. Kansaneläkelaitos on myös omassa lausunnossaan tuonut esille, että lain toimeenpano lisää Kelassa kustannuksia mutta näihin ei ole annettu lisärahoitusta, mikä heikentää mahdollisuuksia hyvään toimeenpanoon toimeentulotuessa ja voi aiheuttaa ruuhkaa muiden tukien käsittelyssä.

Lakiesitys lisää painetta myös työllisyysalueille, sillä työttömäksi työnhakijaksi hakeutumaan ohjataan entistä enemmän asiakkaita, jotka eivät todellisuudessa kuitenkaan pysty työllistymään, eivätkä työllisyyspalvelut pysty siten tarjoamaan heille tarpeellista tukea, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja kuntoutusta. Tällainen toiminta on silkkää resurssihukkaa, ja tähän käytetty aika on pois myös niiltä asiakkailta, joille työllistyminen on mahdollista.

Arvoisa puhemies! Kun aiemmin hallitus on poistanut asumistuen ja työttömyysturvan suojaosat, nyt se on käynyt myös toimeentulotuen suojaosan kimppuun. Tämän seurauksena toimeentulotuesta poistetaan 150 euron ansiotulovähennys, joka on kannustanut ottamaan vastaan esimerkiksi sellaisia keikkatöitä, jotka ovat olleet vähänkin työkykyisten ulottuvilla. Ansiotulovähennys on auttanut pysymään kiinni vähäisestikin työn syrjässä ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

toisaalta saamaan työkokemusta. Se on ollut erityisen tärkeä nuorille ja osa- ja täsmätyökykyisille. Vaikka tutkimuksissa ei ole havaittu ansiotulovähennyksen lisäävän työssäkäyntiä, on sillä ollut muita myönteisiä vaikutuksia. Esimerkiksi sosiaalityöntekijät ovat kertoneet voivansa motivoida asiakkaita ottamaan vastaan ansiotöitä sen avulla. Myös toimeentulotukiasiakkaiden oikeudenmukaisempi kohtelu ja kannustavuuden lisääntyminen ovat tukeneet ansiotulovähennyksen paikallaan pitämistä.

Arvoisa puhemies! Pelkään pahoin, että esitys toimeentulotuen leikkaamisesta tulee kääntymään itseään vastaan. [Vasemmistoliiton ryhmästä: Kyllä!] Töihin hakeutumisen tai muun kannustamisen sijasta toimeentulotuen leikkaaminen johtaa kasvaviin ongelmiin, syrjäytymiseen ja katoamiseen avun piiristä ja palveluista. Tämä ei tee yhteiskunnallemme hyvää vaan kasvattaa eriarvoisuutta vielä entisestään ja painaa vain alaspäin heitä, joilla on jo muutenkin vaikeaa. Lakiesitys onkin todellisuudessa vain säästö- ja rankaisulaki. [Mika Karin välihuuto — Aino-Kaisa Pekonen: Hyvä puheenvuoro!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Holopainen.

18.30 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Toimeentulotuki on viimesijainen turva. Se on verkko, joka estää ihmisiä putoamasta köyhyyteen ja syrjäytymiseen. Hallitus kuitenkin esittää nyt leikkauksia ja kiristysia, jotka käytännössä tarkoittavat, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevat joutuvat entistä tiukemmalle. Kun perusosaa pienennetään ja harkintaa kiristetään, seurauksena ei tässä työllisyystilanteessa monenkaan kohdalla ole työllistyminen vaan lisääntyvä köyhyys.

Arvoisa puhemies! Työttömiä kyykyttämällä ei työpaikkoja synny. Tämä ei ole kannustamista, tämä on köyhyyden syventämistä. Me tiedämme, että jo nyt tuhannet suomalaiset turvautuvat ruokajonoihin. Tiedämme, että jo aiemmin tällä Petteri Orpon hallituksen kaudella hädät ja ulosotot ovat lisääntyneet. Kun hallitus heikentää toimeentulotukea, se iskee erityisesti suoraan lapsiperheisiin ja yksinhuoltajiin. Hallitus toimillaan lisää epävarmuutta ja ahdistusta, ja mikä pahinta, tämä toiminta lisää kustannuksia pitkällä aikavälillä erityisesti. Kun ihmiset jäävät ilman turvaa, ongelmat kasaantuvat, terveydenhuollon menot kasvavat, lastensuojelun tarve lisääntyy ja syrjäytyminen syvenee. Tämä on todella lyhytnäköistä politiikkaa.

Meillä on paljon sekä kokemuseräistä että tutkittua tietoa 90-luvun lama-ajan vaikutuksista. Monet 90-luvun lapset ovat kuvanneet, kuinka lapsuuden perusvarmuus mureni. Vanhempien taloudellinen epävarmuus ja huoli konkretisoituivat lasten omana pelkona ja epäluottamuksena tulevaisuutta kohtaan. Seurantatutkimukset ovat osoittaneet, että lama vaikutti lasten ja nuorten koulutukseen ja myöhempään työllistymiseen. Lapsuudessa koettu talouden epävarmuus on myös yhdistetty myöhempään heikompaan psyykkiseen hyvinvointiin, pidempiin työttömyysjaksoihin ja kohonneeseen rikollisuusriskiin.

Arvoisa puhemies! Meillä olisi mahdollisuus ottaa oppia 90-luvun virheistä ja toimia toisin. Mutta näin ei nyt tehdä, vaan samat virheet ollaan nyt toistamassa. Hallitus puhuu kannustavuudesta, mutta todellisuudessa se lisää ihmisten ahdinkoa. Hallituksen tietoinen valinta on lisätä eriarvoisuutta ja heikentää luottamusta yhteiskuntaan. Tätä hallituksen linjaa on mahdotonta hyväksyä. Tämä on kylmä ja epäoikeudenmukainen linja. Tälle kaikelle olisi myös vaihtoehtoja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

18.33 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! En millään haluaisi mennä semmoiseen vastakkainasetteluun tai nälvimiseenkään, mutta on pakko ihan nopeasti ottaa alkuosassa kantaa edustaja Pekosen äskeiseen ulostuloon tuossa pöntössä liittyen epämiellyttäviin päätöksiin, joka oli aika lailla posketon analyysi tämänhetkisistä kansanedustajista, ikään kuin se, että me tehdään joitain päätöksiä, olisi merkki siitä, että me nauttisimme niistä ja me emme pitäisi niitä epämiellyttävinä. Me ollaan sanottu monta kertaa, että täällä joudutaan tekemään hankalia päätöksiä, ikäviä päätöksiä. Itse asiassa tämä osoitti juuri sen, minkä takia täällä ei viime kaudella tapahtunut julkisen talouden eteen yhtään mitään. On paljon mukavampi tehdä mukavia päätöksiä kuin ikäviä päätöksiä.

Minä en esimerkiksi henkilökohtaisesti tämän tyyppisistä päätöksistä missään nimessä — eikä tämmöisistä esityksistä kukaan meistä — nauti, ja täällä ovat kaikki vuorollaan sanoneet, että nämä eivät ole nautittavia asioita. Mutta jos me ajatellaan sitä tilannetta, missä me ollaan tällä hetkellä — puolustusmenojen nousu, korkokulujen nousu, meidän sote-kulujen nousu — niin silloin me joudutaan tekemään myös päätöksiä, jotka eivät ole miellyttäviä. Ne ovat jopa epämiellyttäviä. Siinä mielessä ihmettelin vähän tuota aavistuksen ylimalkaista analyysia tämänhetkisistä kansanedustajista. Työelämässä paljon joudutaan tekemään ikäviä päätöksiä. Se on yksi edellytys sille, että siellä selvitään.

Sitten se, mitä halusin tästä itse esityksestä sanoa: Tässä on joka tapauksessa valiokunta halunnut kahta asiaa korostaa. Toinen on ehdottomasti tämä yksilöllinen harkinta, joka on tässä ehkä turhan harvoin tullut mainittua, ja toinen on se, että kuukausi kerrallaan. Kyllä tässä kaikilla se yhteinen huoli on siitä, pyritään kaikin keinoin siihen, että ei tulisi kohtuuttomia tilanteita, ja ymmärrän sen huolen, mikä tämän ympärillä tulee. Minä toivon todella, niin kuin me valiokuntana painotettiin, että tässä todella käytetään sitä yksilöllistä harkintaa ja näitä päätöksiä tehdään kuukausi kerrallaan.

Nämä ovat taatusti epämiellyttäviä esityksiä. Varmasti tekisi kukainenkin täällä vähän toisenlaisia, jos meillä olisivat ajat erilaiset ja me nähtäisiin tulevaisuuteen vähän eri tavalla. Mutta tällä hetkellä tilanne on tämä, ja me joudumme tekemään tämmöisiä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pekonen, vastauspuheenvuoro.

18.35 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En minä ole pahoillani nyt siitä, että sanoin, että tämä on teiltä arvovalinta. [Ville Väyrynen: En minä pyytänyt olemaan pahoillaan!] — Niin, mutta minä halusin todeta, että nämä ovat arvoja ja te olette valinneet sen, että te olette keventäneet hyvätuloisten veroja, te olette antaneet suuryrityksille veroaleja, te olette antaneet rahaa yksityisille terveysfirmoille, ja sen sijaan — kun te nyt luettelitte siinä, että meidän taloustilanne on heikko ja puolustusmenot kasvavat — te olette valinneet, että maksumieheksi joutuvat nämä kaikista heikoimmassa asemassa olevat ihmiset.

Edustaja Väyrynen on ihan oikeassa siinä, että valiokunnassa käytiin keskustelua siitä, että jokaisen yksilön kohdalla näiden toimeentulotukien osalta pitäisi käyttää harkintaa, mutta minä olen todella huolissani niistä resursseista, joita tähän työhön olisi käytettävissä. Kelan työntekijät eivät ole sosiaalityöntekijöitä koulutukseltaan, ja se Kelan etuuskäsittely on varsin mekaanista, eikä siinä voida tehdä yksilökohtaista harkintaa. Mutta kannatan sitä, että asiaa erityisesti seurataan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo, varsinainen puheenvuoro.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

18.36 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Tosiaan niin kuin edustaja Pekonen sanoi, tämä on puhdas arvovalinta. Ei ole mikään pakko leikata ihmisiltä, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa tässä yhteiskunnassa, kun samaan aikaan antaa rikkaille verohelpotuksia ja antaa yksityisille terveysjäteille huomattavia tukia, satoja miljoonia. Sitteen kun näitä valintoja punnitsee, käy hyvin selväksi, mikä se arvomaailma on, josta käsin Orpon hallitus tekee politiikkaa. Sen lisäksi kun sanotaan, että nämä ovat vaikeita päätöksiä, niin eivät nämä ole vaikeita päätöksiä niille ihmisille, jotka näitä päätöksiä tekevät. Nämä ovat ennen kaikkea ihan hirveitä tilanteita, mihin nämä pienituloiset ja heikoimmassa asemassa olevat ihmiset joutuvat.

Meistä merkittävä osa sai varmaan viime viikolla sähköpostin ammattilaisilta, jotka käsittelevät näitä toimeentulotukihakemuksia, ja hekin vetoavat meihin, ettei tällaista päätöstä tehtäisi, hekin vetoavat siihen, että tämä asettaa myös nämä ammattilaiset aivan niin kuin jäätävän hirveisiin eettisiin tilanteisiin, ja he korostavat, että he eivät ole sosiaalityöntekijöitä ja nyt heidät pistetään tilanteeseen, jossa heidän pitää arvioida näitä kohtuuttomia tilanteita. Tässä sähköpostissa, jonka varmaan suurin osa edustajista on saanut, todetaan, että yksin asuvan perusosa on tällä hetkellä 593,55 euroa kuussa ja sitten lakiuudistuksessa esitetyn vähennyksen jälkeen se tosiaan putoaa, ja mikäli perusosaa alennetaan 50 prosentilla, jää kuukaudeksi rahaa 287 euroa 87 senttiä. Tällä perusosalla on nyt sitten tarkoitus kattaa ravintomenot, vaatemenot, itsehoitolääkkeet, hygienia- ja siivoustuotteet, paikallisliikenne, puhelin- ja mediamaksut sekä harrastustoiminta. Otetaan esimerkiksi pääkaupunkiseudulla asuva asiakas: Jos hän ostaa HSL:n kausilipun, 72,10 euroa, ja maksaa puhelinlaskun, 40 euroa, rahaa jää loppukuukaudeksi 175 euroa. On selvää, että ihmisarvoisen elämän edellyttämä turva ei toteudu näillä summilla, ja näillä summilla pitäisi sitten olla erityisen ponteva ja aktiivinen ja hakeutua palveluihin ja hankkia töitä. Miten siihen työnsä ryhtyy, jos ei ole varaa ostaa esimerkiksi paikallisliikenteen lippua? Tai mitä tehdä, jos ei ole varaa maksaa sähkölaskua? Turvautuu pikavippeihin ja ajautuu valtavien velkoihin? Tosiaan koen, että tämä työntekijöiden viesti, joka meille on lähetetty, on myös hätähuuto. Heidän mielestään on ylipäättään vaikeaa kuvitella tilannetta, jossa 50 prosentin perusosan alentaminen voisi olla millään lailla kohtuullista. Tämä on siis ammattilaisten viesti, jonka he ovat meille lähettäneet.

Tosiaan tuntuu, niin kuin sanoin aikaisemmin, että erityisesti hallituksen ministerit mutta myös hallituspuolueiden edustajat elävät aika kaukana siitä arjesta, jossa pienituloiset toimeentulotukea käyttävät elävät tällä hetkellä, ja siksi luen vielä muutaman kokemuskertomuksen, joita me ollaan saatu:

”Olen pitkäaikaistyötön, ikää lähemmäs 60 vuotta, eli vaikeasti työllistettävä, varsinkin terveysrajoitteiden takia. Eläkkeelle ei pääse, töitä ei ole, ainoat tulot työttömyyskorvaus, asumistuki ja toimeentulotuki. Terveys meni omaishoitajavuosien aikana, mutta sitä ei huomioida mitenkään missään. Säästin noina vuosina melko pitkän pennin valtion kassaan, kun hoidin äitini kotona hänen kuolemaansa saakka. Nyt odotan vain, että pääsisin eläkkeelle, koska vakituista tai edes osa-aikaista hyväpalkkaista työtä saisin. Rikkaat rikastuvat, ja me köyhät vain köyhdyimme.”

”Suojaosan leikkaus vaikuttaa suoraan usean tuttavani työnteon määrään. Monelle kookaikatyö ei ole mahdollista, tai sitä ei vain ole tarjolla. Lähes kaikki heistä ovat kuitenkin hankkineet lisätienestettä tai tehneet sen, mitä terveydentila antaa myöten. Nyt nämä tunnit ja niistä kertyvät verotulotkin yksinkertaisesti jäävät tekemättä.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

”Itse olen pienipalkkaisessa työssä ja mies työttömänä. Emme saa tällä hetkellä tukia itse, asumismenot talvella kuitenkin suuret, ja toimeentulon kanssa olemme tiukilla. Parikymppinen lapsemme asuu omillaan, opiskelee. Hän ei pärjää ilman toimeentulotukea, ja nyttienkin joudumme vähistämme auttamaan häntä, huolimatta siitä, että vuokra on hänellä kohtuullinen. Jos tukia leikataan, vaikuttaa se meidän koko perheen toimeentuloon todella pahasti heikentävästi.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

18.43 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esityshän liittyy toimeentulotuen kokonaisuudistukseen, joka vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulotukiin riippuvuutta ja selkiyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana rahaetuutena. Tässä esityksessä vahvistetaan hakijan velvollisuutta ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi, ja mikäli ei hae ensisijaista etuutta, niin toimeentulotukea vähennettäisiin.

Tämä on yksi ja tärkeä tapa siihen, että ihmisellä on myös omaa vastuuta ja velvollisuutta hakeutua näitten palveluiden piiriin ja työttömyysetuuteen tai muihin etuisuuksiin, jotka ovat ensisijaisia, koska toimeentulotuki on aina viimesijainen. Mutta kaikissa näissä perusosan alentamisen tilanteissa alentaminen voitaisiin tehdä vain, jos se ei vaarantaisi ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voitaisi pitää muutenkaan kohtuuttomana. Kuten täällä edustaja Väyrynen toi hyvin esille, valiokunnassa kyllä korostettiin erityisesti yksilöllistä harkintaa ja myös yhden kuukauden kerrallaan tehtävää päätöksentekoa. Eli ei tämä ole suoraviivaista, vaan yksilöllinen harkinta kuuluu tähän ja yksi kuukausi kerrallaan.

Tokihan tämä on myös julkistalouden säästöesitys. Siitä ei päästä mihinkään. Tilanne Suomen talouden kannalta on erittäin haastava, ja kaikkia julkisen talouden menoja pitää luonnollisesti tarkastella, [Aino-Kaisa Pekonen: Paitsi rikkaitten!] ja myöskin kaikki ne ihmiset, jotka pystyvät tekemään töitä, tulee saada tietenkin töiden pariin, ja tietenkin sitten jos opiskelee, opiskelun pariin ja muuten. Ei meillä kansakuntana ole vain varaa siihen, että tulee rahaa tekemättä mitään, [Veronika Honkasalo: Mitä?] jos on edellytyksiä kuitenkin työntekoon.

Ensisijaisen etuuden hakemisen velvoite on tässä se olennainen. Toisaalta meidän toimeentulotuen suhde ensisijaisiin etuuksiin on kaventunut johtuen siitä, että toimeentulotukea on aina korotettu indeksien myötä mutta monet muut etuudet ovat jääneet siitä jälkeen, niin että siinäkin mielessä on perusteltua tarkastella myös toimeentulotukea.

Haluan tässä nostaa joitakin asioita esille, mitä ei täällä keskustelussa ole tullut, esimerkiksi sen, että kun nyt etuoikeutettu tulo poistetaan, eli se 150 euroa, mikä täällä on ollut esillä, niin käytiin keskustelua omaishoitajien osalta, koska omaishoitajalle tämä tilanne voi olla kohtuuton, ja katsottiin, että se etuoikeutetun tulon poisto saattaa vähentää kannusteita toimia omaishoitajana ja sijaisomaishoitajana ja siten sitä kautta lisätä julkisia sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia, ja voi myös tulla inhimillisesti haastavia tilanteita. Näin ollen valiokunta päätyikin ratkaisuun, että omaishoitajan ja perhehoitajan aseman helpottamiseksi tulee kahden vuoden siirtymäaika ja sinä aikana omaishoitajalla ja perhehoitajalla on mahdollisuus tarkastella omaa talouttaan ja myöskin näitä sopimuksia. Myöskin on tulossa omaishoidon kokonaisuudistus, ja kun sitä tarkastellaan, niin siinä yhteydessä on myöskin hyvä arvioida, mitä tälle tullaan jatkossa sitten tekemään. Omaishoitajat te-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

kevät erittäin tärkeää työtä, ja tietenkin haluamme tukea, että mahdollisimman moni heistä jaksaa siinä työssään.

Nostan myös esille valiokunnan tekemät lausumaehdotukset, joissa moni näistä huolitusta, mitä täälläkin on keskustelussa ollut esillä, on nostettu esille:

Ensimmäisessä lausumassa vaaditaan sitä, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi toimeentulotuesta annetun lain muutosten vaikutuksia toimeentulotuen hakijoiden itsenäiseen selviytymiseen, toimeentuloon, palveluihin osallistumiseen, työllistymiseen ja opintojen loppuun saattamiseen. Lisäksi tulee seurata ja arvioida muutosten vaikutuksia täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarpeeseen sekä Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueiden yhteistyöhön toimeentulotuen perusosan alentamisharkinnassa ja palveluihin ohjaamisessa. Tämä yhteistyö hyvinvointialueen ja Kelan kanssa on erittäin tärkeää, ja siihen nyt edellytetäänkin tämän lausuman johdosta.

Toisena lausumana eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi toimeentulotuesta annetun lain muutosten vaikutuksia lapsiperheiden toimeentuloon ja selviytymiseen puolen vuoden välein yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen, hyvinvointialueiden ja muiden toimijoiden kanssa ja ryhtyy tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin. Todella tiukka lausuma tämäkin.

Kolmas lausuma: eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa toimeentulotuesta annetun lain vaikutuksia pienituloisten omaishoitajien taloudelliseen tilanteeseen ja selvittää mahdollisuutta muuttaa omaishoidon tuen palkkio etuoikeutetuksi tuloksi sosiaaliturvatuksissa osana parlamentaarista sosiaaliturvan uudistamistyötä.

Vielä viimeisenä lausumana eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa toimeentulotuesta annetun lain muutosten työvoimapalvelujen uudistamiseen liittyvien työttömyysturvaseuraamusten kiristymisen, yleistuen ja kuntouttavaa työtoimintaa koskevien muutosten yhteisvaikutuksia toimeentulotuen hakijoiden toimeentuloon, työllistymiseen sekä palveluihin ja tarvittaessa muuttaa sääntelyä.

Eli hallitus tekee kyllä erittäin vastuullista työtä ja haluaa myös, että asioita seurataan ja niihin tarvittaessa jatkossa puututaan, jos näyttää siltä, että joku suunta aiheuttaa ongelmia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

18.50 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Tässä kolmannessa puheenvuorossa ajattelin vielä käsitellä vähän tämänhetkistä lapsiperheköyhyyttä ja sitä, minkälaisia vaikutuksia tällä toimeentulotuen alentamisella on lapsiperheille.

Lapsiperheiden köyhyys ja toimeentulovaikkeudet ovat jo tällä hetkellä kasvaneet paljon. Lapsiperheköyhyyttä koskevat ministeriön omat arviot ovat tarkentuneet, ja niiden lasten määrä, jotka ovat vajoamassa köyhyyteen, on noussut 31 000 lapseen. Nytkin vanhempien toimeentulotukeen tehtävät heikennykset vaikuttavat tietysti myös lasten tilanteeseen. Erilaiset tutkimukset, kyselyt ja järjestöjen tiedot kertovat lasten kasvavasta ahdingosta. Pelastakaa Lapset ry:n Lapsen ääni -kyselyssä kysyttiin perheen taloudellisen tilanteen muutoksista viime vuonna. Jopa 57 prosenttia heikosti toimeentulevista vastaajista oli kokenut perheensä heikentyneen taloudellisesti paljon viime vuosina. Lapsista 54 prosenttia oli myös ollut huolissaan perheen taloudellisesta tilanteesta. Kysely, sen tulokset ja avovastaukset kertovat karusti tavallisesta arjesta ja siinä tehtävistä valinnoista, jotka eivät tarpeeksi näy julkisuudessa ja joihin hallituksen toimet ovat ajaneet lapsia ja nuoria ja heidän perheitään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

Köyhyys synnyttää ulkopuolisuuden tunnetta, kun monista asioista joutuu jäämään pois rahojen puuttumisen takia. Usein joudutaan tinkimään osallistumisesta erilaisiin tapahtumiin, mikä haittaa sosiaalisten suhteiden luomista muiden lasten ja nuorten kanssa. Myös kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisille tehtävän kouluterveyskyselyn tuloksista tiedämme, että huonossa taloudellisessa tilanteessa eläville nuorille kasautuu monella alueella ongelmia terveydessä, sosiaalisissa suhteissa ja osallisuudessa. Se osoittaa, että taloudellinen tilanne voi vaikuttaa paljon lasten ja nuorten elämään ja heidän mahdollisuuksiinsa.

Lapsena ja nuorena koettu köyhyys voi näkyä elämässä aikuistuttuakin. Siksi lapsiperheköyhyyttä olisi tärkeää ennaltaehkäistä ja olla tekemättä sellaisia päätöksiä, jotka köyhyyttä lisäävät. Ongelmien korjaaminen jälkikäteen on myös kalliimpaa kuin ennaltaehkäisy, mutta valitettavasti hallitus ei ole pystynyt tai halunnut laskea tälle hintaa. Ehkä se olisi estänyt heitä tekemästä näitä lasten asemaa heikentäviä päätöksiä.

Arvoisa puhemies! Viimeisen puheenvuoron lopuksi haluaisin vielä nostaa esille asian, mitä käsitelimme paljon sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja mikä koskettaa juuri opiskelijoita ja varsinkin opiskelijoiden kesäajan tilannetta. Mikäli opiskelija ei saa kesätöitä kesäaikana, mikä viime vuosina on ollut haasteellista ja vaikeaa, niin jotta tällaisessa tilanteessa opiskelija saa kesäaikana maksettua vuokran — koska hän ei saa asumislisää eikä opintotukea — hänen ainut mahdollisuutensa on ollut turvautua toimeentulotukeen. No, tämän esityksen mukaan opiskelijalla toimeentulotuki tippuisi siihen alle 300 euroon kuukaudessa. Me kaikki tiedämme, että missään päin Suomea tällä hetkellä ei vuokraa makseta alle 300 eurolla kuukaudessa. Tämähän johtaisi sitten siihen tilanteeseen, että jatkossa kaikki opiskelijat, jotka eivät kesätöitä saa, joutuisivat irtisanomaan asuntonsa kesäajaksi aina ennen kesää ja sitten joutuisivat hakemaan uutta vuokra-asuntoa syksyllä uudestaan. No, tällainen rumba olisi ihan mahdoton, ja me kaikki tiedämme, että varsinkin isommissa kaupungeissa — kuten nyt esimerkkinä mainitsen Helsingin ja Turun, mitkä tunnen omien tyttärieni kautta — on aika vaikeata löytää kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Jos tilanne ajautuu siihen, että kun olet löytänyt vihdoinkin sen kohtuuhintaisen vuokra-asunnon opiskelijana, mutta et mahdollisesti saa kesäaikana kesätöitä, mikä tällä hetkellä on vaikeata, niin joudut irtisanomaan sen vuokra-asunnon kesäksi, ja silloin me olemme aikamoisessa oravanpyörässä tässä yhteiskunnassa myös vuokramarkkinoiden osalta.

Tätä yritimme selvittää useampaan otteeseen valiokunnassa, mutta valitettavasti nyt näyttää siltä, että on täysin mahdollista, että myös opiskelijat joutuvat kärsimään tästä esityksestä, mikä ei missään nimessä oman näkemykseni mukaan ole järkevää. Ei tässä todellakaan opiskelijoiden osalta ole kyse siitä, että nämä olisivat laiskoja ihmisiä, jotka eivät haluaisi tehdä töitä. On täysin kohtuutonta, että opiskelija joutuisi luopumaan opiskelijatutuksesta ja hakeutumaan kokopäivätyön hakijaksi, jotta hän saisi sitten mahdollisesti sen täyden toimeentulotuen kesäaikana.

En uskonut valiokuntakäsittelyn aikana, että hallitus aidosti tällaista olisi halunnut ja hakenut, vaan tässä olisi käynyt jonkinlainen virhe, jota ei ole huomattu, ja tämä todennäköisesti korjattaisiin. Mutta kun nytten olemme toisessa käsittelyssä käsittelemässä tätä asiaa, täytyy kai todeta, että tämä ei ollut virhe, vaan tällä lailla halutaan myös opiskelijat ajaa täysin kohtuuttomaan tilanteeseen tämän lakiesityksen osalta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Pekonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

18.57 **Aino-Kaisa Pekonen vas:** Arvoisa rouva puhemies! Vielä tulin tähän edustaja Laiholle toteamaan, että kun edustaja Laiho tuossa omassa puheenvuorossaan äsken sanoi, että tässä hallituksen esityksessä tavoitteena on vahvistaa itsenäistä selviytymistä, niin minä mietin, että jos kehtaisin, niin kysyisin, uskotteko te näihin hallituksen esityksen tavoitteisiin tai näihin sanoihin ylipäätänsä, mutta en ehkä kysy. Jos kaikista heikoimmassa asemassa olevalta ihmiseltä, jolla ei ole enää juuri mitään, leikataan taloudellisista tuloista, niin sitten se muka vahvistaa itsenäistä selviytymistä. Minun on jotenkin vaikea ymmärtää tätä, miten se logiikka menee.

Sitten vielä, kun edustaja Laiho on paikalla, pahoittelen jo etukäteen, että lainaan teitä ja tämä ei ole nyt ehkä ihan sanatarkka sitaatti — korjatkaa toki, jos olen väärässä. Sanoitte puheenvuorossanne kutakuinkin niin, että ei voi antaa rahaa ihmisille, jotka ovat kotona tekemättä mitään, että kansakuntamme ei sitä kestä. Välillä mietin, onko teillä tietoa, keitä nämä toimeentulotuen saajat ovat. Tässä viestissä, johon edustaja Honkasalo aikaisemmin viittasi ja joka on meille kansanedustajille varmaan laajalti tullut — tämä on näiltä Kelan perustoimeentulotuen ratkaisuasiantuntijoilta tullut viesti — nimenomaan sanotaan, että toimeentulotukea saavat monenlaiset ihmiset. ”Asiakkainamme on paljon vanhuksia ja lapsiperheitä.” Vanhuksille ja lapsiperheille, jotka elävät sen viimesijaisen turvan, toimeentulotuen, varassa, kansakuntana meillä ei ole varaa antaa, kun he ovat kotona tekemättä mitään. Kova on tämä arvomaailma, ja kova on käsitys ihmisistä.

Mutta, puhemies, oikeastaan minä tulin puhumaan vielä tästä, kun hallituksen edustajat — muistaakseni edustajat Väyrynen ja myöskin Laiho — viittasivat siihen, että tehdään näitä yksilökohtaisia ratkaisuja näitten toimeentulotuen saajien osalta, mihin valiokunta totesesti yksimielisesti kiinnitti huomiota. Pidän sitä tosi tärkeänä, että näitä arvioita tehtäisiin yksilöllisesti niin, että jokaisen toimeentulotuen saajan senhetkinen elämäntilanne ja mahdolliset sairaudet ja muut otettaisiin huomioon, mutta se ei ole niin yksinkertaista. Jos näin toimimme, niin se tarkoittaa sitä, että sosiaalitoimi siirretään etuuskäsittelijöiden ratkaistavaksi.

Jälleen viittaatan tähän sähköpostiin, joka löytyy varmasti teiltä kaikilta, jonka ovat siis perustoimeentulotuen ratkaisuasiantuntijat lähettäneet. He kirjoittavat — minä luen täältä suoraan — ”Kelan ensisijainen tehtävä on myöntää etuuksia. Lakiuudistus lisää Kelan työn määrää kohtuuttomasti, sillä harkinnan käyttö työssä lisääntyy.” Huomiona se, että tämä on just nyt se, mitä valiokunta yksimielisesti painotti, että harkintaa käytetään. No niin, jatkuu: ”Mitä enemmän työssämme on harkintaa, sitä enemmän päätöksiin haetaan tarkistuksia. Myös oikaisuvaatimusten määrä lisääntyy. Kenen etu tämä on? Ongelma on, että sosiaalitoimi ei kuulu osaamiseemme. Toimeentulotukea käsittelevät eri koulutus- ja työtaustoisia tulevat ihmiset, jotka joutuvat arvioimaan asiakkaan tilanteen kohtuuttomuutta. Jos laissa ei avata tarkemmin kohtuuttomuuden kriteerejä ihmisarvoisen elämän edellytyksen arvioinnissa, asiakkaiden eriarvoinen kohtelu lisääntyy. On ylipäätään vaikea kuvitella tilannetta, jossa 50 prosentin perusosan alentaminen voisi olla kohtuullista. Emme voi alkaa rangaista kaikista heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä viimesijaisia etuuksia vähentämällä.”

Puhemies! Suomi, joka on saanut toistuvasti huomautuksia liian matalasta sosiaaliturvan tasosta, tulee nyt siis leikkaamaan viimesijaisesta turvasta jopa puolet Petteri Orpon johdolla.

Puhemies! Tämä on mielestäni kamalaa ja järkyttävää, ja en voi tällaista hyväksyä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kari.

19.02 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Itsekin pyysin puheenvuoron edustaja Väyrysen puheenvuoron jälkeen, mutta yritän nyt vastata omalta osaltani hänelle siitä, mitä itse pidän tärkeänä, ja ehkä korjata yhden pienen virheen hänen puheenvuorossaan. Virheen voi tarkistaa sitten jokainen tietenkin talousarviokirjasta.

Edustaja Väyrysen puheenvuorosta tuli sellainen kuva, että talous on huonossa jamassa — sen kuvan jaamme — mutta myös ikään kuin sellainen olo, että sen varjolla on ihan hyväksyttävää leikata kaikkein heikoimmassa asemassa olevilta ihmisiltä. Ja kun samaan aikaan kaikki tiedämme, että tämä hallitus jakaa avokätisesti rahaa yksityiseen terveysbisnekseen, veronkevennyksiä jo valmiiksi äveriäille ihmisille ja niin edelleen, [Aino-Kaisa Pekonen: Juuri näin!] niin on mahdotonta ajatella, että olisi joku tällainen painovoimalakiin verrattavissa oleva luonnonlaki, että kun rikkaille annetaan lisää kevennyksiä, niin köyhiltä ja kaikkein heikoimmassa asemassa, kaikkein heikoimmassa asemassa, olevilta ihmisiltä tulee leikata.

Yhtenä perusteluna olivat muun muassa puolustusmenot, jotka kasvavat, ja tämä on kohta, johonka haluan kyllä kiinnittää huomiota. Ensi vuoden puolustusmenot vähenevät tästä vuodesta, eivät siis kasva. Sen voi jokainen tarkistaa budjettikirjasta.

Toimin silloin 90-luvulla myös tässä, niin kuin aikaisemmassa puheenvuorossani sainoin, pitkäaikaistyöttömien ja vajaakuntoisten ihmisten työpajatoiminnan ympärillä, ja kyllä, kun katsoo tämän lakiesityksen ikään kuin perustelut, niin tähän hallituksen esitykseen on valmiiksi sisään ladattu ihan samanlaiset virheet. Kotikaupungissani Lahdessa niiden 90-luvun virheiden — jos voin tässä yhteydessä sanoa — siivoaminen kesti 20 vuotta, ennen kuin tilastoista poistui erilainen periytynyt syrjäytyminen ja työttömyys, joka periytyi vähintään yhtä tehokkaasti kuin suomalainen perintöjärjestelmä yleensä tuottaa perintöjä. Tämä perintö kannettiin näiden perheiden lisäksi koko yhteiskunnassa, ja niiden jälkeen siivoaminen jää tämänkin hallituksen jälkeen, jos tämä lakiesitys hyväksytään, kuntien tehtäväksi, valitettavasti.

Haluan vielä sanoa tähän puolustukseen, että meillä pitää olla jotain, mitä me puolustamme tässä yhteiskunnassa, ja yksi keskeinen asia on se vanha periaattemme, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevista ihmisistä pidetään huolta. Se on iso arvo tässä yhteiskunnassa. Sitä meidän edelliset sukupolvemme ovat olleet puolustamassa henkeen ja vereen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

19.05 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Itsekin innostuin tässä vielä ottamaan puheenvuoron, kun kuuntelin edustaja Väyrysen puheenvuoroa. Siellähän tuli esille se mantra, että kun taloustilanne on huono, niin on pakko leikata. Kuulostaa todella erikoiselta, että on pakko leikata toimeentulotuesta.

Kun me tiedämme, että toimeentulotuki on se viimesijaisin tuki sillä ihmisellä, ja siitä leikataan isolla kädellä, niin pakko oli kaivaa vielä tällainen, kun aikaisemmin Nuorisotalo ry uutisoi, jo syksyllä 2023, kun oli hallitusohjelma tiedossa ja tulevat leikkaukset, ja taloustieteilijä Sixten Korkman toteaa täällä kyllä aika hienosti:

”Tiedämme kokemuksesta, että lapsilta ja nuorilta leikkaamisella on kohtalokkaita ja pitkäaikaisia inhimillisiä sekä taloudellisia vaikutuksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

’On tutkittu, että 90-luvun laman lapset eivät toipuneet koskaan verrokkiryhmiä vastaavalle tasolle esimerkiksi työelämässä. Näitä virheitä ei ole tarvetta toistaa’, muistuttaa Korkman.”

Todella kovaa tekstiä talousosaajalta, ammattilaiselta, joka yritti vihjailla jo silloin aika suoraankin, ei vihjailla vaan myös kertoi sen, että ei kannata leikata, toistaa niitä 90-luvun virheitä. Mitä me täällä tänään teemme? Nyt me keskustelemme siitä, kun hallitus leikkaa viimesijaisesta toimeentulotuesta. Onhan tämä todella järkyttävää politiikkaa. Ei ole pakko leikata.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

19.06 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on hyvin tullut esiin se, kuinka monta ongelmaa tässä lakiesityskokonaisuudessa on. Täytyy muistaa, että tässä liittyvät tämä kuntouttava työtoiminta, palveluprosessiin liittyvä lakikokonaisuus ja tämä yleistuki, eli kokonaisuus on sellainen, että tässä pala kerrallaan näitä on tuotu tähän näin, ja tällaista kokonaisarviota siitä, mikä näitten yhteisvaikutus on, ei ole.

Samalla tämän esityksen suurimpia epäkohtia on työkyvyttömiä pakottaminen työnhakijoiksi. Me kuultiin valiokunnan asiantuntijalausunnossa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa, että pidettiin ongelmallisena ehdotusta, jossa velvoitettiin ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi myös sellaiset henkilöt, joilla ei ole työkykyä lääkärinlausunnon mukaankaan. Tässä työvoimapalvelun peruserätyksenä on edistää työmarkkinoiden käytettävissä olevien henkilöiden työllistymistä. Jos ajattelee näitä henkilöitä, joilla ei ole työkykyä, niin varmasti tässä yhteydessä olisi pitänyt miettiä myös niitä toimenpiteitä, joitain Lex Lindströmin ja Lex Taipaleen asioita, joilla sellaisten henkilöiden osalta, joista tiedetään, etteivät he enää työmarkkinoilla ole kykeneviä, olisi vähän ratkaistu näitä asioita.

Sitten tässä on vielä se kokonaisuus, että kun ne tulevat sinne kuntien työllisyyspalveluitten piiriin, ne tulevat myös siihen työttömyysturvan piiriin, jota kunnat maksavat jo tällä hetkellä kuntien työttömyysturvamenoista, niin sanotuista sakkomaksuista, ja yli 400 päivää työttömänä olleet muodostavat siitä 80 prosenttia. Tämä tavallaan tuo siihen myös lisää kuormaa, ja tämä on täällä taustalla. Siinä mielessä, kun näistä tulee enempi sosiaalityön ammattilaisia ja pitää olla siinä ympärillä, se työllisyyspalveluiden pääasiallinen tehtävä, uuden työn löytäminen, jää vähän taka-alalle.

Tämä kokonaisuus pitäisi arvioida uudestaan, näitten neljän eri lain vaikutus, ja katsoa, mitä toimenpiteitä vielä pitää tehdä. Tästä tulee todella dramaattisia seuraamuksia yksittäisille ihmisille näiden lakien seurauksena. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

19.09 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Vielä on pakko jatkaa tästä. Sääli, että edustaja Laiho ei itse enää ole salissa, kun tosiaan sanoi, että yhteiskunta ei voi jakaa rahaa ihmisille, jotka ovat kotona tekemättä mitään. Tämä lause särähti siis todella vahvasti ottaen huomioon, että meillä on tosiaan paljon esimerkiksi vanhuksia, jotka toimeentulotukea saavat, niin kuin edustaja Pekonen täällä nosti esille. Samaan aikaan me tiedetään tällä hetkellä tutkimuksista, että kotihoidon varassa olevista vanhuksista lähes puolella, 48 prosentilla, on vaikeuksia tulla toimeen käytettävissä olevilla tuloilla. Nämä rahavaikeu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 129/2025 vp

det heijastuvat sitten tietenkin siihen, mihin on mahdollisuus ylipäänsä osallistua ja millä tavalla palveluja käyttää.

Minusta on sääli, että kun edustaja Laiho täällä esittää tällaisen väitteen pöntössä, niin sitten hän ei ole itse täällä paikalla vastaanottamassa sitä kritiikkiä, mitä täällä salissa esitetään — ja tämä vielä tilanteessa, jossa me tiedetään, että pienituloisimpien ikääntyneiden toimeentulo itse asiassa heikkenee myös Orpon hallituksen toimien ansiosta. Tällaisten väitteiden esittäminenhän nimenomaan johtaa siihen sosiaaliturvan alikäyttöön, josta meillä on myös vahvaa tutkimusnäyttöä Suomessa. Ihmiset eivät hae heille kuuluvaa sosiaaliturvaa sen takia, että muun muassa poliitikot levittävät tällaisia erittäin leimaavia väitteitä muun muassa eduskunnan täysistunnossa, tai sen takia, että näillä ihmisillä on usein myös jaksamisen kanssa ongelmia, ei ole resursseja, ei ole välttämättä tietoa.

Ja me tiedetään tutkimusten pohjalta myös se, että toimeentulotukea saavat ihmiset ovat aina heikossa asemassa. Toimeentulotuen käyttäjien keskuudessa on paljon muun muassa mielenterveysongelmia, päihdeongelmia, matalaa koulutusastetta. On lasten heikompa koulumenestystä ja lastensuojelun tarvetta. Sitten täällä esitetään täysistunnossa tällaisia väitteitä näistä ihmisistä. Halutaanko tässä siirtyä sellaiseen yhteiskuntaan, jossa ihmiset entistä vähemmän hakisivat sitä sosiaaliturvaa, joka heille kuuluu?

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.